

ST. OLAV

Påsken 2000

ST. OLAV

Innhold:

3	Fra Palmesøndag til Påske	<i>Fra "Bønnebogen"</i>
3	Påske	<i>Jens Bjørnebo</i>
4	Ord om opptandelsen	<i>Hallvard Rieber-Mohn</i>
5	Emmaus - Gjenkjennelse	<i>Eva Matland</i>
6	Dietrich Bonhoeffer - en luthersk martyr	<i>Karin-Helene Hognestad</i>
14	Botsliturgien i Peterskirken: Synd og skyld gjennom 2000 år	<i>UKJ</i>
17	Fenomenet pater Twardowski	<i>Janina Januszezwska-Skreiberg</i>
20	Om bot	<i>Sr. Anne-Lise Strøm</i>
21	Mot nye mål?	<i>Per Bang</i>
22	Mystikk i den dominikanske tradisjon	<i>Jeanne Wreden</i>
24	Sakrale kunstneriske uttrykk	<i>Baby Johannessen</i>
25	Paven saligkårer 44 martyrer	
26	Tyve år siden mordet på erkebiskop Romero	<i>UKJ</i>
26	Hva skjer videre i Trondheim?	
28	"Fastetid og påske" i St. Olavs annenetasje	<i>UKJ</i>
29	"Glød dere over at'n Jesus Kristus er oppstanden!"	<i>Mette Nygård</i>
32	Blikk på tiden: Skriftemålets pedagogikk	<i>Svein Åtland</i>

Fra Palmesøndag til Påskedag

Du steg opp på et esel, og tok oss med i ditt følge,
du trådte frem for rådet, og forsvarte oss,
du førtes som fange til ypperstepresten, og frigjorde oss,
du lot deg forhøre, og satte oss til dommere,
du sa ikke et ord, og ble vår lærer.

Du ble slått som en slave, og frikjøpte oss,
du ble bundet til en søyle, og løste våre lenker,
du ble korsfestet, og gav oss frelse.

Du drakk eddik, og skjenket oss sødme,
du ble kronet med torner, og gjorde oss til konger,
du gikk i døden, og gav oss livet,
du ble gravlagt, og vekket oss opp.

Du oppstod i herlighet, og gjorde oss glade,
du kledte deg i ære, og fylte oss med lovsang. . .

*Fra Den syriske liturgi, oversatt av Kjell Arild Pollestad.
(Bønnebok for den katolske kirke, s. 179)*

Påske

Kurvmakeren:

Her har jeg laget noe ganske nytt
som ikke fantes før: En tornekrone.
Jeg, som er bosatt i Jerusalem
- i kurvmakernes gate er mitt hjem -
en stille mann med verksted, barn og kone;
jeg kjenner godt det arbeide jeg gjør,
og jeg har aldri gjort slik en krone før.

Jeg skar meg grener av en rosenstokk,
syv slanke grener, smidige og lange,
syv myke tornegrener, det var nok.
På disse grenene står mange, mange
av årets unge roser sprunget ut.

Jeg satte alle rester i et krus,
- det mørke, røde og det våte grønne -
slik dufter de til glede for mitt hus -
og brenner ganske langsomt ned som ild.
Men ingen her på verkstedet kan skjønne
hvad de skal bruke slik en tornekrone til.

Jens Bjørnebo - fra "Den store by", Cappelen 1958

Krusifiks i Neumünsterkirche ved Würzburg, Tyskland.

Ord om oppstandelsen

Fra en påskenattspreken (Markus 16,2-7)
av pater Hallvard Rieber-Mohn o.p.
i boken "Menneske først - kristen så",
St. Olav Forlag 1976

Midt i dette evangeliet på bare syv vers, som er så viktig at det bærer hele den kristne tro, står de avgjørende ord: "Han er oppstanden!" Uten de ordene: Ingen tro, ingen kristendom, ingen kirke - ingen som helst grunn til at vi samler oss midt i svarte natten med lys i hendene, i sang og farver og takksigelse.

Selv ikke i Langfredags mørke minnes vi hans død som "dødsfall". Engang var det mørket håpløst - en eneste gang. Så fikk vi sannheten: At det bare var en gjennomgang til livet. Døden en gang for alle, ett menneske for alle mennesker i og med ham, med livet til følge. Det er det ordet betyr: Påske . . . For den døde lever - han går så raskt gjennom verden at vi knapt kan følge. Vi får ikke lov til å sitte nedbøyd ved en grav og tenke vemodig på hvem han var. Han lever!

Guds rike, *hans* rike, møter oss, ikke som en kirkegårdsfred, men som en storm og et oppbrudd. Nå må vi leve det. Der vil vi finne ham: I den sultne som trenger mat, fangen som trenger oppmuntring, den syke som får pleie og omsorg, den frosne mannen som fikk en vinterfrakk du kunne unnvære, det forpinte menneske som "bare var nerver", og bad om at du bare taust skulle være der litt til - inntil mørket vek.

Han har selv sagt det: Så dere det ikke? Det var meg - hele tiden! Hva dere gjorde mot hverandre, det gjorde dere mot meg. Han er den samme i alt dette, Jesus den korsfestede, han som de søkte der han ikke var, og siden fant overalt i livet: Kraften i ytterste svakhet, lyset midt i natten, det nye liv midt i dødens rike.

Vi har funnet ham igjen. Vi slipper ham ikke mer. Og vi skal for alltid leve med ham! - Påsken er også *vårt* liv, *vår* død, *vårt* fortsatte liv i Guds lys. Det er sannelig noe å feire!

Kristi oppstandelse. Initial fra "Ellwanger Missale" fra rundt 1480.

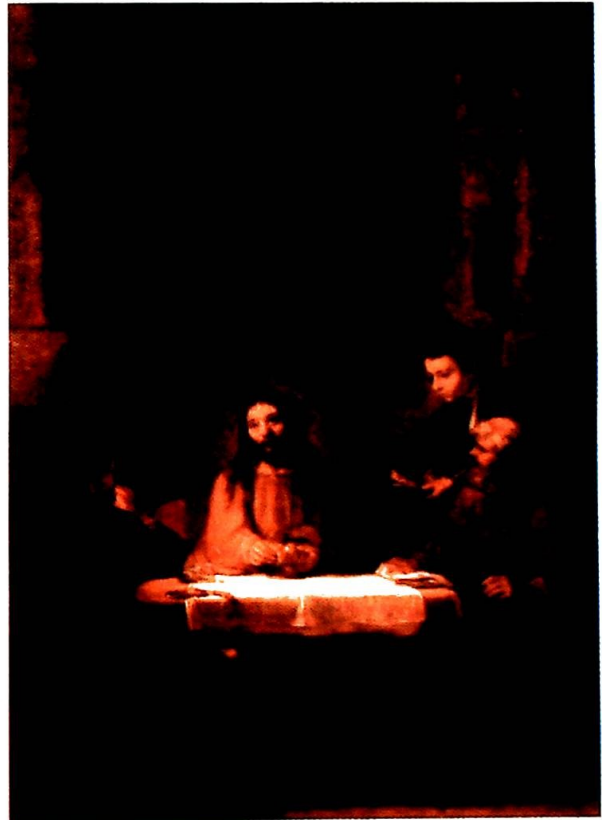
EMMAUS

Brant ikke våre hjerter i oss
da han talte til oss på veien?
Og siden ble vi aldri mer de samme.

Mange kostelige retter har vi smakt,
men aldri noen som har fått oss til å glemme
den søte smaken av det brød
han brøt med oss.

Mange ville veier har vi søkt,
men ingen som har fått oss til å glemme
veien til Emmaus,
den lysende vårvelden
som tente håpet i oss.

Eva Matland

Rembrandt: Kristus i Emmaus

Gjenkjennelse

Jeg ser ingen syner.
Jeg hører ingen stemmer.
Jeg mottar ingen overnaturlige tegn.

Jeg ser det gamle, furete ansiktet
sprekke i et smil mot den hvite puten.
Jeg kjenner et barns latter
sildre som en bekk om våren
over tørre steiner.
Og en mørk dag sier en venn til meg:
Er det noe jeg kan gjøre for deg?

Da lukker jeg øynene et sekund
og tenker:
Jesus -

Eva Matland

Om mistro og mistanke

"Mistroen og mistanken vil alltid finne noe å nære seg ved. Vi må alle arbeide med vår grunnholdning - særlig til dem vi er uenige med," skriver redaktør Ola Liland i bladet *Banneret*, som utgis av Baptistsamfunnet.

"Vi lever i en vanskelig tid. Det ville være en lykke om vi kunne bli flinkere til å formulere oss både skriftlig og muntlig på en måte som bygger opp tilliten mellom oss," skriver Liland.

Hundertwasser

Nylig døde den kjente Wiener-kunstneren Friedensreich Hundertwasser. Et av hans religiøse byggeprosjekter var en kirke i Bärnbach i Steiermark, bygget i 1988. Byggingen av denne kirken var "en drøm helt fra barndommen av," forklarte Hundertwasser ved en anledning, "allerede på 1950-tallet malte jeg kirker som slett ikke eksisterte."

Å male er en religiøs aktivitet, mente Hundertwasser: "All kreativ virksomhet er

av religiøs art, for Gud er en skapende Gud, en som former, og alt som finnes i naturen, er skapt av ham. Om mennesket vil ligne Gud, det vil si strebe etter noe høyere, må det være skapende. Mennesket ser hvordan dyr, planter. . . er laget, så kan det selv skape sin lignelse av skaperverket, og når det forener skapende tankevirksomhet og handling, hever det seg mot høyere sfærer og kommer derved nærmere Gud."

Karin-Helene R. Hognestad:

6 Dietrich Bonhoeffer - en luthersk martyr

I anledning av Det hellige år vil pave Johannes Paul II den 7. mai spesielt ære martyrer fra det 20. århundre ved en økumenisk feiring i Colosseum, der så mange har lidd martyrdøden. Kirkeledere verden over er bedt om å foreslå navn til et "martyrologium" for vår tid, og paven har spesielt bedt om at ikke-katolske martyrer må tas med.

På den tyske bispekonferanses liste står bl.a. den lutherske teologen og Hitler-motstanderen *Dietrich Bonhoeffer*. I denne artikkelen, skrevet før pavens initiativ ble kjent, gir *Karin-Helene R. Hognestad* innblikk i Bonhoeffers liv - hans teologi og hans skjebne. "Da løkken ble lagt om halsen på ham den 9. april 1945 i konsentrasjonsleiren Flossenburg i Syd-Tyskland, ble han betraktet som martyr," skriver Hognestad.

Hjemmet var meget åpent, og da de fleste barna var musikalske, var hjemmet preget av musikk og sang. Dietrich var selv en habil pianist, i yngre år overveiet han å bli pianist, og det var alltid han som akkompagnerte sin mor eller sine søsken til sang, fiolin og cello.

Hjemmet kan karakteriseres med ordene dannet borgerskap, opplysning og kulturprotestantisme. Oppveksten var ikke preget av mye kirkegang. De kirkelige seremonier ble ivaretatt av bestefaren, Karl Alfred von Hase, som før han ble professor, hadde vært hoffpredikant i mange år. Senere overtok morens bror, som også var prest, rollen som seremonimester. Selv gjennomgikk Bonhoeffer både skoletid og studietid uten nevneverdig kontakt med kirken. Han opplevde kirken på nærmere hold først da han og broren i 1924 var på en reise i Europa og Nord-Afrika, og blant annet var innom Rom. Det møtet han der hadde med den katolske kirken, gjorde et livslangt inntrykk på ham.

17 år gammel ble Bonhoeffer student og bestemte seg for å studere teologi, noe som absolutt ikke lå i kortene til tross for morfar og onkel. Det første året tilbragte han i Tübingen, hvor også faren hadde studert, men kom tilbake til Berlin og fullførte sine studier, og også sine videre studier der.

Efter 4 års studium tok han teologisk embedseksamen med fremragende resultat. Avhandlingen han leverte hadde tittelen *Sanctorum Communio*, et sosiologisk arbeid om kirken.

Efter siste eksamen i januar 1928 reiste han til Barcelona for å assistere den tyske presten. Her forsøkte han å praktisere noen av de synspunktene på kirken som han hadde utledet i avhandlingen.

Han møtte for første gang mennesker som var fra helt andre sosiale lag enn han selv, og det ble en viktig erfaring. Den tyske menigheten i Barcelona

I 1987 ble filosofen Edith Stein saligkåret av pave Johannes Paul II.

Til tross for den diskusjon selve grunnlaget for denne saligkåringen skapte, har hun sikret seg en plass som en av kirkens helgener fra vår tid: Hun ble helgenkåret i 1999.

Edith Stein ble født av jødiske foreldre i Breslau i 1891, en by som den gang tilhørte Tyskland. 15 år senere så Dietrich Bonhoeffer dagens lys i samme by. Hans sak har aldri vært prøvet med tanke på saligkåring. Den senere lutherske teolog og prest tilhørte ikke en kirke hvor man opererer med helgener som teologisk begrep.

Allikevel - hvis man kan snakke om helgener i den Lutherske kirken, så er Dietrich Bonhoeffer det nærmeste man kommer begrepet i nyere tid.

Da løkken ble lagt om halsen på ham

Karin-Helene R. Hognestad - er cand.theol. fra Universitetet i Oslo og førstebibliotekar ved Universitetsbiblioteket i Trondheim; hun tilhører den katolske menigheten i Trondheim.

9. april 1945 i konsentrasjonsleiren Flossenburg i Syd-Tyskland, ble han betraktet som en martyr. Henrettelsen, som kom etter mer enn to år i fengsler og konsentrasjonsleirer, var avslutningen på mange års motstand. Helt fra 1933 hadde han kjempet mot det nazistiske styre i sin almindelighet og mot Hitler spesielt.

Vi skal her se på Dietrich Bonhoeffers liv og trekke frem noen av de teologiske tankene han fremsatte, blant annet i sine fengselsbrev til sin nære venn og medarbeider Eberhard Bethge.

Dietrich Bonhoeffer ble altså født i Breslau 4. februar 1906 hvor faren var professor i psykiatri ved Universitetet. Her bodde familien til faren ble professor i Berlin i 1912

Hjemmet beskrives som fritt, et sted hvor de fikk utfolde seg og drive med sine egne interesser.

I Berlin bodde familien i Grünewald, et strøk med nesten bare professorfamilier. I flere av disse professorhjemmene ble minst en sønn henrettet som følge av attentatforsøket mot Hitler 20. juli 1944.

IRAN: Jesus som forbilde

Irans president, Mohamad Jatami, foreslår en nasjonal plan for "dialog mellom sivilisasjonene", basert på Jesu lære. Jatami sier dialogen er nødvendig for å fremme respekt mellom ulike synspunkter, og at den vil bidra til å bedre forholdet mellom kristne og muslimer. Ifølge Jatami viser Jesu lære oss behovet for medlidenhet med vår neste, respekt for andre, dialog med våre fiender, for toleranse og åpenhet overfor andre."

CATHOLIC HERALD

Vatikanet: anklager USAs politikk

Vatikanets "misjonsnyhetsbyrå" Fides kom tidligere i år med et skarpt angrep på USAs Afrika-politikk. Fides mener at landets politikk kan oppsummeres med bibelordene om at "høyre hånd ikke vet hva venstre hånd gjør". Med den ene hånden gir USA penger til kampen mot aids i afrikanske land, med

den andre selger de våpen til afrikanske land som fører krig mot hverandre.

I tall innebærer det at Clinton-administrasjonen har lovet 800 millioner dollars til bekjempelsen av aids i Afrika, mens hele 21 milliarder er avsatt til opprustning, hvorav 8 milliarder skal gå til ikke-demokratiske regimer.

CATHOLIC HERALD

besto stort sett av kjøpmenn, de var lite akademiske, og Bonhoeffer oppdaget at han måtte tenke helt nytt når han skulle utarbeide sine prekener eller holde foredrag for menigheten, noe han innførte og gjennomførte med vekslende hell og oppmøte. Men utfordringene ga ham inspirasjon og lyst til å arbeide mer med prekener og teologisk formidling.

Han stortrivdes i Spania, likte til og med tyrefektinger. Og for første gang tenkte han på å skrive en bok om etikk. Han hentet inspirasjon fra Don Quijote som han så som et bilde på kirken, han som ville bekjempe dagens fiender med gårdsdagens våpen.

Han ble oppfordret til å ta et år til i Barcelona, men foretrakk å reise hjem, ikke uten en viss oppmuntring fra foreldrene, som gjerne så at han gikk videre med teologiske studier. I Grünewald bodde også prof. von Harnack, nestor ved det teologiske fakultetet i Berlin og en av foregangsmennene innen den liberale teologi. Von Harnack hadde ytret overfor faren at han burde komme i gang med sitt doktorgradsarbeid så fort som mulig. Bonhoeffer kom hjem og begynte på en avhandling med tittelen *Akt und Sein*, et systematisk arbeid som knyttet an til bevisstheten og samvittigheten i teologien. Samtidig hadde han en assistentstilling ved fakultetet.

Nye tider i Tyskland

Vi er kommet til 1929, og situasjonen i Tyskland er i ferd med å bli svært kaotisk. De siste års utenriksminister, Gustav Stresemann, døde 3. oktober, etter å ha slitt seg ut på å forsøke stable Tyskland på benene. I løpet av sine 6 embedsår oppnådde han å få Tyskland inn i Folkeforbundet og redusere krigs-erstatningene ned til et nivå som Tyskland kunne make. I 1926 fikk han Nobels fredspris for sitt fredsbevarende arbeid i Tyskland og Europa. De siste årene ble imidlertid overskygget av

kampen mot den voksende nazismen.

Bare tre uker etter Stresemanns død kom krakket i Wall Street, og økonomien og arbeidsløsheten i Tyskland gikk helt av hengslene.

I 1930 fikk landet en ny kansler, den katolske Heinrich Brüning, en mann som blir karakterisert som rettskaffen, uselvsk, beskjeden, ærlig og pliktoppfyllende. Han førte dessuten et meget asketisk liv. Brüning fikk dessverre en umulig oppgave. Ved valgene i 1930 gjorde nazi-partiet en brakseier og gikk opp fra 12 til 107 plasser i Riksdagen. Hitlers partiprogram gikk i korthet ut på følgende: Gjøre Tyskland sterkt, nekte å betale erstatninger, erklære Versailles-traktaten ugyldig, utrydde korrupsjonen, stekke vingene på børsbaronene (særlig hvis de var jøder) og sørge for at hver eneste tysker hadde arbeid og daglig brød.

Bonhoeffer lot politikk være politikk, og konsentrerte seg bare om teologien. Noe han fem år senere tar selvkritikk for. Jeg styrtet meg inn i arbeidet, som han sier.

På denne tiden oppdager Bonhoeffer filosofen Martin Heidegger, blant annet etter påvirkning fra fetteren Hans-Christoph von Hase som hadde hørt ham i Marburg. I avhandlingen får Heidegger flest henvisninger nest etter Luther. Samtidig kan han kritisere teologen Rudolf Bultmann for en for sterk avhengighet av Heidegger.

Doktorarbeidet ble ferdig i juli 1930, men allerede i 1932, etter et USA-opphold, samtaler med teologen Karl Barth og et begynnende økumenisk engasjement, var han lite fornøyd med denne avhandlingen. Den fikk også dårlig kritikk i flere viktige teologiske tidsskrifter.

Til tross for denne iherdige teologiske innsatsen var Bonhoeffer ingen fagidiot, men hadde brede interesser, især i musikk og litteratur. Dette er blant

annet tydelig i fengselsbrevene. Denne våren hadde han, gjennom sin interesse for den katolske verden, oppdaget den franske forfatteren George Bernanos, hvis bøker gjorde et varig inntrykk på ham. Bethge sier det slik: "Bonhoeffer møte med hvert av Bernanos' verker er det personligste kjennetegnet fra denne tiden som vi kjenner til. Hver ny bok av Bernanos ble innlemmet i hans private bibliotek, og da *Landbyprestens dagbok* kom i tysk oversettelse i 1936, ga han den til mange av sine prestekandidater i Finkenwald."

Mot slutten av 1929 oppsto tanken om et USA-opphold. Flere muligheter forelå, og i løpet av våren 1930 hadde han fått en studieplass ved Union Theological Seminar i New York.

To ting gjorde inntrykk på ham. Byen New York med sine store bygninger, all arbeidsløsheten og totalforbudet.

Han fulgte Niebuhrs forelesninger om etiske synspunkter i den moderne litteraturen og kastet seg over «farget» litteratur. Han fikk en god venn som var farvet, og ble med ham i hans kirke i Harlem. Her ble han både søndagsskolelærer og medarbeider i en menighetsgruppe. Dette var en baptist-kirke, og da de fleste i menigheten var farvede, ble han engasjert i rasespørsmålet.

Senere, i kirkekampen, da han brøt forbindelsen med mange av sine tidligere studievenner, forble vennene fra UNION hans gode venner. Dette gjaldt spesielt sveitseren Erwin Sutz, og det var også han som formidlet personlig kontakt mellom Barth og Bonhoeffer. I franskmannen Jean Lasserre traff han for første gang en pasifis; pasifisme var noe Bonhoeffer til denne tid hadde hatt liten forståelse for, liksom han også hadde et anstrengt forhold til franskmenn. Fredsavtalen i Versaille var ikke mer spiselig for Bonhoeffer enn for andre tyskere, og han mente at dette var en dypt urettferdig avtale for Tyskland. Senere, i sitt økumeniske arbeid, brukte

Om kristen oppdragelse

- Hva er kristen barneoppdragelse? Det er Lilleborg menighetsblad som stiller spørsmålet til teolog og religionsforsker Oddbjørn Lervik.

- Jeg tror det er viktig å skille mellom hva som er moralsk oppdragelse i sin alminnelighet og hva som er kristen oppdragelse, svarer Lervik. - Moralsk oppdragelse kan vi

være sammen om på tvers av trosgrenser. Kristen oppdragelse slik jeg ser det, er å hjelpe ungene til å møte den kristne tro. Det er å la dem gjøre bibelfortellingene til en del av seg selv og sitt liv.

Kristen barneoppdragelse betyr å gjøre barna fortrolige med det å be, og ikke minst det å bli fortrolige med kirkerommet.

Vi blir alle tapere

"Hvis det blir avslag på søknaden om bønnerop, er det ikke først og fremst muslimene som taper. Vi blir alle tapere, fordi vi gir fra oss muligheten til å skape og bekrefte et samfunn med rom og fleksibilitet nok til at ulike meninger og ulike religioner kan få leve og utfolde seg," sier Anne Hege Grung,

8

Bonhoeffer mye tid og krefter på at tyskere og franskmenn skulle omgås hverandre og diskutere med hverandre i full fordragelighet.

Vel hjemme fra USA, pakket han bare ut kofferten før han reiste til Bonn for å høre Barth forelese. Her ble han i tre uker. Han beholdt alltid en kritisk holdning til Karl Barth, men det var samtidig ingen teolog han følte seg mer på linje med enn ham.

Barth og Bonhoeffer ble aldri helt gode venner, og Bonhoeffer skrev et meget sårt brev til Barth i 1936 fordi han ikke ble bedt om å komme med bidrag til festskriftet i anledning Barths 50-års dag.

"Fra teolog til kristen"

Høsten 1931 begynner en ny fase i Bonhoeffers liv, det Bethge kaller det andre store avsnittet i hans livsløp. Han begynte å forelese på et fakultet hvis teologi ikke var hans, og preke i en kirke hvis selvbevissthet syntes ham ubegrunnet. Ytre sett ble han privatdosent ved det Teologiske fakultet og studentprest ved den tekniske høyskolen. (Hans forelesninger fra denne tiden er dessverre ikke bevart).

Samtidig overtar han undervisningen av en konfirmantklasse i et ganske vanskelig strøk i Berlin. Presten var helt utslitt av disse vanskelige guttene. Bonhoeffer, som får et godt forhold til dem, flytter fra sitt borgerlige hjem og inn på en hybel i denne bydelen. Han oppnår en god kontakt med guttene, som endog kom hjem til ham for å spille sjakk eller bare for å prate. Med foreldrenes hjelp kjøper han en liten hytte i utkanten av byen hvor gutten kom i andre omgivelser enn de hadde til daglig. Han blir også ungdomssekretær i verdensforbundet for kirkens fredsarbeid og i en felleskristelig organisasjon: *Life and Work*. Her fikk han sin debut i internasjonalt ekumenisk arbeid, et arbeid som skulle oppta ham stadig mer i årene som kom.

I 1931 skjedde det også noe med Bonhoeffer som han selv beskrev som en overgang fra teolog til kristen. I et brev til en venn sier han i ettertid at det skjedde noe som forandret hele hans liv. Dette beskriver han slik: "Jeg kom for første gang til Bibelen. Jeg hadde ofte preket, jeg hadde sett mye av kirken, men jeg var ennå ikke blitt kristen. Jeg ba sjelden eller aldri, var glad og selvtilfreds. Men møtet med Bibelen, især Bergprekenen, forandret mitt liv. Det ble klart for meg at livet til en Jesu Kristi tjener måtte tilhøre kirken, og skritt for skritt ble dette tydeligere, hvor langt det enn måtte gå".

Den kristne pasifismen som han tidligere hadde bejempet, ble plutselig en selvfølgelighet. "Foran meg sto kallet, hva Gud ville gjøre med det, visste jeg ikke..."

Til sin bror formulerte han det slik: "Jeg vet at jeg i mange ting virker fanatisk og litt gal på deg, og jeg er også redd for at jeg er det av og til. Men jeg vet også at hvis jeg ble mer fornuftig, måtte jeg legge teologien på hyllen. Jeg hadde vel tenkt meg en mer akademisk løpebane, men alt er blitt anderledes. Men jeg vet at jeg er kommet på riktig spor før første gang i mitt liv, og det gjør meg meget lykkelig.

Det er nu engang enkelte ting som man må være kompromissløs overfor, og for meg er fred, sosial rettferdighet og også Kristus slike ting."

For Bonhoeffer var dette noe som hadde utviklet seg over lang tid.

Den politiske situasjonen hadde tilspisset seg i denne tiden. Hitlers idé var jo ikke å tilrane seg makten ved en revolusjon, men først å få makt og innflydelse, dernest å gjennomføre omveltninger.

Den 31. januar 1933 ble Hitler utnevnt til rikskansler, styret ble øyeblikkelig totalitært, og nazifiseringen satt i system.

Landet ble meldt ut av Folkeforbun-

det, arierparagrafer og en rekke andre forbud og påbud innført. Familien Bonhoeffer begynte alle fra denne tid å motarbeide Hitler og det tredje rike.

Bekjennelseskirken

Allerede i 1920-årene hadde man kunnet se hakekorsflagg i kirker, men nu ble hele kirken nazifisert. Flere prester og teologer, blant dem den kjente motstandspresten Martin Niemöller, hadde faktisk ønsket Hitler velkommen i 1933, men den begeistringene gikk fort over. Hitlervennlige prester dannet i 1932 bevegelsen *Deutsche Christen*, en nasjonalsosialistisk "kirke" med en garnisjonsprest fra Øst-Preussen, Ludvig Müller, som leder. Han ble også den ubestridte leder og riksbiskop for den nazifiserte tyske kirken.

Bonhoeffer la meget arbeid i å motarbeide *Deutsche Christen*. Etter tvil og anfektelser, han ønsket ikke å danne noen frikirke, var han med å danne *Bekjennelseskirken* som en motvekt mot *Deutsche Christen*. I dette arbeidet spilte også Martin Niemöller en viktig rolle.

Bonhoeffer tok standpunkt for jødene fra første stund. Hans tvillingsøster var gift med en jøde, og hans beste venn, presten Franz Hildebrandt, hadde jødisk mor. Han sa ved flere anledninger at han ikke kunne tilhøre en kirke som utstøtte jødene.

Under ledelse av Martin Niemöller utviklet man alternative kirkeordninger i de områdene i Tyskland hvor *Deutsche Christen*-teologer satt med kirkelig makt. Utfordringen ble hvordan nazi-styret og den nazi-legitimerende teologien skulle kritiseres teologisk. Resultatet ble nedfelt i *Barmenerklæringen* fra 31. mai 1934. Her heter det i 2. tese: "Vi forkaster den falske lære at det gis områder i våre liv, områder i hvilke vi ikke har Jesus Kristus til Herre, men andre herrer, områder hvor vi

prest ved Emmaus, senter for dialog og spiritualitet. "Hvis vi henger fast i den gamle troen på at religionene er konkurrenter og egentlig i kamp med hverandre, glipper også dialogens muligheter for å oppleve et virkelig møte som kan bære framtid og fellesskap i seg."

DAGBLADET

Tastesamfunnet

"Er dette det samfunnet vi er på vei inn i? Tastesamfunnet, der mennesker blir erstattet av automatiske stemmer? Og er det et slikt samfunn vi vil ha?" Det var Inge Eidsvåg som for en tid siden stilte spørsmålet i et morgenkåseri i radions P2.

Og han fortsatte: "Jeg tror at et samfunn som reduserer oss til kodenummer, og der

håndtrykket erstattes av tastetrykket, blir et farlig samfunn. - Jeg vil gjerne være med å danne folkeaksjonen mot det automatiserte samfunn. Der skal vi ikke ha automatisk svartjeneste med tastetrykk. Der skal de som ringer møte levende mennesker, som for eksempel kan avslutte en samtale slik: 'Takk for samtalen - og ha en fin dag!'"

Dietrich Bonhoeffer (1916-1945) - luthersk teolog, Hitler-motstander og martyr. Han "tok standpunkt for jødene fra første stund," og "sa ved flere anledninger at han ikke kunne tilhøre en kirke som utstøtte jødene," skriver Karin-Helene R. Hognestad.

ikke har behov for rettferdiggjørelse og frelse gjennom Ham".

Mange har undret seg over at en luthersk teolog som Bonhoeffer kunne skrive under på dette. Den lutherske teologi var jo nettopp kjent for sin lære om Guds to regiment, det verdslige

og det kirkelige. Men i 30-årene fikk man teologer som utformet en teologi som siktet mot å skille mellom de to regiment. Denne teologien ble kalt *ordningsteologien*. Den hevdet at Guds nådehandling i Kristus kun var knyttet til det åndelige regiment. I det verdslige

regiment handlet Gud bare gjennom sine "ordninger". Disse lutherske teologene brukte *ordningsteologien* til å legitimere den tyske nasjonalsosialismen. De hevdet at nettopp denne "ordning" best kunne ivaretas og opprettholdes i det tyske folk og den tyske nasjon av nasjonalsosialismen. De distanserte seg fra tanken om å gjøre Kristus til etikkenes norm-grunnlag. På bakgrunn av denne *ordningsteologien* må man forstå Barmenerklæringens 2. tese, som flere lutherske teologer skrev under på. Det var en bestemt tolkning av Luthers *toregimentslære* de forkastet, ikke selve *toregimentslæren*.

Før Bonhoeffer underskrev dette, hadde han allerede mottatt et kall om å være prest for en luthersk menighet i London. Dette var et helt konkret valg han gjorde, nemlig å bytte kateteret mot prekestolen. Herefter ville han være prest, ikke lærer. Et valg han forsvarte resten av sitt liv (cfr. brevet til broren om å ta Bergprekenen alvorlig).

Han tilbragte to år i London, og disse årene fikk først og fremst betydning for hans ekumeniske engasjement og innsats, og for hans for fremtiden viktige kontakter i den engelske kirken.

Før han reiste, fikk han med seg et ekumenisk møte i Sofia hvor han fikk forsamlingen til å fremme en avskyresolusjon mot Tysklands behandling av jødene.

I oktober flyttet Bonhoeffer inn i en prestebolig i en forstad syd for London, og for første og siste gang i sitt liv var han vanlig menighetsprest. Det var to tyske menigheter han skulle betjene, en med røtter til den evangeliske kirken i Preussen, røtter som han skar over i løpet av sin tjenestetid, og en med røtter i en reformert tysk kirke. Etterhvert ble det også en menighet for de mange tyske flyktningen som kom til London. De tyske flyktningene tok det meste av hans tid, og dette arbeidet likte han også best.

Mexico: fest og vemod i Chiapas
Ifjor fylte den kjente menneskerettsforkjemperen biskop Samuel Ruiz av San Cristóbal De Las Casas 75 år. I overensstemmelse med katolsk kirkerett sendte han derfor inn sin avskjedssøknad til paven. Ruiz har imidlertid forsikret sine sognebarn om at han som emeritert biskop vil fortsette kampen for rettferdighet og fred. Ruiz har vært biskop i den fattige og urolige Chiapas-regionen i 40 år; han ble utnevnt allerede i pave Johannes XXIIIs tid. Ved 40-årsmarkeringen i januar i år, en fest som varte i flere dager, deltok folk fra ti meksikanske bispedømmer sammen med representanter for protestantiske kirker, for universiteter og bistandsorganisasjoner.

Det er stor skuffelse i bispedømmet over at biskop Ruiz' coadjutor, dominikaneren og biskopen Raúl Vera Lopez, ikke kommer

til å ta over ledelsen av bispedømmet. Roma har valgt å forflytte Lopez til bispedømmet Saltillo, til tross for at en coadjutor, kirkerettslig sett, er en biskop med etterfølgelsesrett. Det hører med til historien at da Lopez ble utnevnt til coadjutor, ble han ansett som en slags vatikansk "vaktbikkje" i forhold til Ruiz; det tok imidlertid ikke lang tid før biskop Lopez ble "omvendt", til en begeistret støttespiller for biskop Ruiz. THE TABLET

10

Den viktigste kontakten Bonhoeffer fikk i England var George Bell, biskopen av Chichester.

Bell formidlet viktige kontakter for Bonhoeffer, og omtalte ham til sine medarbeidere i det ekumeniske arbeidet i England som en som virkelig kjente forholdene i Tyskland godt. Bell introduserte ham også for ledende politikere.

Sommeren 1934 var Bonhoeffer med på en større ekumenisk konferanse i Fanø, og der ga han for første gang uttrykkelig uttrykk for et klart pasifistisk standpunkt.

Bekjennelseskirken kunne ikke opprette egne universiteter til utdanning av sine prester, de måtte benytte de utdanningsmuligheter som var i Det tredje riket. Men de fleste teologiske professorene som hadde sympati med Bekjennelseskirken, ble avsatt og/eller utvist av landet fordi de nektet å avlegge embedsed til Hitler.

Kirken valgte derfor å opprette et eget presteseminar, altså et slags *practicum* for sine prester. Det ble opprettet i Øst-Preussen, i området syd for Stettin, først i Zingsthoof, ved kysten, senere i Finkenwalde. Bonhoeffer mottok tilbudet om å påta seg ledelsen av dette prekeneseminalet, og slik vendte han tilbake til kateteret, om enn på en ny måte.

Bonhoeffer hadde i sitt siste London-år besøkt anglikanske klostere i Mirfield og Kelham, og møtet med disse klostrene gjorde et dypt inntrykk på ham. Her lærte han hvordan salmene ble brukt i tidebønnene, noe som han tilegnet seg og siden alltid praktiserte. Om dette har han skrevet i bøkene *Et liv i fellesskap* og *Bibelens bønnbok* fra 1939, det siste han fikk offentliggjort før han fikk skriveforbud.

Arbeidet med Prekeneseminalet ble for Bonhoeffer den beste tid i hans liv, både menneskelig og yrkesmessig. Seminalet førte også Bonhoeffer inn i kretser han aldri før hadde vanket, blant

godseiere, eller junkere som de ofte kaltes i denne delen av landet.

Meget av den økonomiske støtten som prekeneseminalet var helt avhengig av, kom fra flere av disse godseierne. Denne kontakten førte til at motstandsbevegelsen rundt admiral Canaris og general Oster kom i kontakt med junkerne og deres iherdige arbeid med å styrte Hitler.

Prekeneseminalet ble bygget opp som et bo- og arbeidsfellesskap, blant annet etter de impulser han hadde fått i England. *Das Brüderhaus*, ble det kalt. Her var det regelmessige tidebønner og meditasjonstider, og også åndelige øvelser og skriftemål ble praktisert.

Bonhoeffer var den absolutte leder og fikk vel en slags status som guru i dette miljøet. Hans mest trofaste tilhengere senere var studentene fra Finkenwald. Erfaringene herfra finner vi i boken *Nachfolge*, som kom i 1937, da seminalet ble oppløst.

I *Nachfolge* omtaler han også det som nærmest må kalles et klosterlignende fellesskap, hvor han blant annet sier at Jesus ikke forbød ekteskapet, men heller ikke tilskyndet det. Her finner vi også uttrykket som så ofte senere er blitt sitert:

"Det finnes ingen billig nåde. Skal den kristnes kall i verden få evangeliets vigsel over seg, må det øves i Jesu etterfølgelse". Han polemiserer mot dem som forstår Luthers utsagn: "Synd tappert, men tro og gled deg desto mer i Kristus," som en oppfordring til å leve lettvindt, nåden tilgir alt.

«Som gribber har vi flokket oss om den billige nådes lik, derfra får vi giften som dreper etterfølgelsen. Det skulle være kjennetegnet på den rette arven etter Luther at man gjorde nåden så billig som mulig. Luthersk, det betydde å overlate Jesu etterfølgelse til lovens menn, til de reformerte eller svermerne - alt for nådens skyld. Man rettferdiggjorde verden og gjorde dem til kjettere

som gjorde alvor av etterfølgelsen. Et folk var blitt kristelig, var blitt luthersk, men på bekostning av etterfølgelsen, til en altfor billig pris. Den billige nåde hadde seiret... den har vært ubarmhjerterig mot den evangeliske kirken... den har ikke kalt til etterfølgelse, men forherdet oss i uilydighet... ordet om den billige nåde har ødelagt flere kristne enn noe gjerningsbud."

Prekeneseminalet fikk ingen lang levetid. I 1937 ble Niemøller og 804 andre prester og ledende legmenn innen Bekjennelseskirken arrestert, og Prekeseminalet stengt av Gestapo. Aldri mer i sitt liv hadde Bonhoeffer et fast tilholdssted hvor han kunne ha sine bøker og sine manuskripter.

I 1939 reiste han, ved biskop Bells hjelp, til USA via London. Vel over fikk imidlertid Bonhoeffer store problemer med seg selv. Ville det være riktig av ham å flykte bort fra problemene i sitt eget land når forholdene var så vanskelige som de var, og kunne han bringe noe positivt til gjenoppbyggingen av landet hvis han hadde sviktet i den vanskelige tiden?

Han hadde ingen å rådføre seg med, men tok etter en tid beslutningen om å reise hjem igjen.

Med krigsutbruddet begynte en ny epoke i Bonhoeffers liv.

Krigsutbrudd og dobbeltliv

Tidligere hadde hele hans virksomhet vært viet kirken og kirkens kamp i Det tredje riket. Nu begynte han et dobbeltliv. Ytre sett var han fortsatt bare engasjert i kirkelige saker, og reisevirksomheten var i kirkens og ekumenikkens interesse. Men det var for å utnytte sine kontakter i den ekumeniske verden utenfor Tyskland at reisevirksomheten kom i gang.

Allerede i 1940 hadde han fått reiseforbud i Tyskland og ordre om å melde seg med jevne mellomrom i Berlin. For å kunne fortsette med sin reisevirksom-

Milenniumsønske:

forsoning mellom kristne!

"Mitt største ønske for det nye millenium? Det må være å få en stor artikkel på førstesiden i alle verdens aviser. En artikkel hvor kirkelederne står frem og ber hverandre om tilgivelse. Den romersk-katolske, den ortodokse kirke, Den evangelisk-lutherske kirke og Den anglikanske kirke har alle så mye å be hverandre om tilgivelse for. Først og

fremst bør Kirkens ledelse be om tilgivelse for at de har skygget for Kristus slik at mennesker av god vilje i dag ikke er i stand til å finne Kristus i den Kirke han stiftet."

Det sa Nina Prytz til menighetsbladet Forum i Asker og Bærums katolske menighet før jul. Nina Prytz var menighetens eldste medlem, født 16. juni 1903; hun døde i februar i år.

Har du vært hos Gud?

"Jeg har ingen problemer med å svare ja - når folk spør meg om jeg tror på Gud," sier skuespiller Rolf Wesenlund. Han hevder at folk fra andre kulturer har lettere for å betrakte religion som en naturlig del av livet enn vi har. Og gir følgende eksempel:

"Jeg kjørte en gang fra Sofienberg kirke med en drosjesjåfør med innvandrerbakgrunn. 'Har du vært hos Gud?' spurte han. Enkelt og greit."

het, gikk han inn i et aktivt samarbeid med svogeren Hans von Dohnanyi, som var nestkommanderende til general Oster i det hemmelige Efterretningsvesenet. Også disse hadde vært aktive i motstanden mot Hitler siden 1933. Oster kunne fritta ham for meldeplikt når det var nødvendig, og gi ham reisetillatelse som hemmelig agent eller kurer når det var nødvendig. I årene 1940 til 1943 var Bonhoeffer således stadig på reiser, og de eneste stedene han oppholdt seg over lengere tid, var hos foreldrene i Berlin, på godset til fru Kleist-Retzow i Preussen og i Benediktinerklosteret Ettal i Bayern, hvor han halvt i dekning oppholdt seg vinteren 1940/41.

Denne dobbeltrollen som Bonhoeffer nu gikk inn i, og som gjorde ham til en aktiv motstandsarbeider av Hitler-regimet, ga støtet til at han nu benyttet enhver ledig stund til å arbeide på etikkboken, som han omtalte som sitt livsverk. Han leste alt han kom over av evangelisk, katolsk og filosofisk etikk. Han ville skrive en selvstendig etikk, uavhengig av konfesjoner og retninger. I et av fengselsbrevene skrev han at den tanken hadde slått ned i ham mange ganger at han i alt vesentlig hadde livet bak seg, det eneste som gjensto var å fullføre etikk-boken.

Den ble aldri fullført, men det man hadde av utkast og notater, har blitt en bok med tittelen *Etikk* som kom ut etter hans død.

Reisevirksomheten som Bonhoeffer utførte fra 1941 til arrestasjonen, var av stor betydning for motstandsarbeidet ved at han bygget opp et kontaktnett med viktige personer i utlandet. De viktigste reisene var tre reiser til Sveits, to til Sverige og en til Norge. Hit kom han i forbindelse med biskop Berggravs arrestasjon.

I Norge var det under krigen tre tyske offiserer som tilhørte den tyske kirkelige legmannsorganisasjonen St. Mika-

elsbroderskapet, en organisasjon som sto det norske *Ordo Crucis* nær. Disse tre pleiet blant annet omgang med Alex Johnson, Henrik Sørensen, Henrik Hauge og Eivind Berggrav. Disse tre var Theodor Steltzer, F. Schauer og Herbert Krimm. Steltzer tilhørte sammen med grev Moltke og grev Yorck en motstandsbevegelse som ble kalt *Kreisauerkretsen*, en bevegelse som besto av en liten gruppe idealistiske adelsmenn og intellektuelle. Steltzer hadde inngått en avtale med Moltke om at det skulle gis beskjed til Moltke med engang Berggrav ble arrestert. Det skjedde 8. april 1942. Det ble satt i gang et intenst arbeid i Tyskland, og selveste Bormann telegraferte til Terboven og ba om løslatelse. Terboven nøyde seg med å internere Berggrav i hans hytte i Asker.

I Tyskland fryktet man at det kirkelige motstandsarbeidet skulle bli svekket ved Berggravs arrestasjon, og det ble sendt to kurerer til Norge for å sette mot i bevegelsen. Grev Moltke og Bonhoeffer kom til Oslo via Sverige 12. april og møtte Johnson, Hauge, Sørensen, Bonnevie Svendsen og Hans Ording. Bonhoeffer ble meget beveget over at kirken i Norge hadde maktet det han aldri hadde fått til i Tyskland, nemlig prestenes nedleggelse av de statlige embedene, som hadde skjedd 1. påskedag samme år.

Fengselsbrevene

Mange tolket Bonhoeffers andakter og andre uttalelser i årene fra 1940 slik at han nu opplevet at man levte i de siste tider. Et av de beste bevis på at det ikke var slik han oppfattet tiden, er at han midt i sin reisevirksomhet og andre beskjeftigelser forlovet seg. Det var i januar 1843, Bonhoeffer var da knappe 37 år, forloveden 18 1/2.

De fikk meget kort tid sammen i frihet, den meste kontakten de hadde resten av tiden, var gjennom brev, og

disse brevene ble offentliggjort i 1994 med tittelen *Brautbriefe Celle 92*. Gjennom disse brevene får vi flere opplysninger som man ellers ikke kjente til fra denne tiden.

5. april 1943 kom Gestapo til Marienburger allé 43, hvor Bonhoeffer da bodde hos sine foreldre, og arresterte ham.

Familien var optimistisk, gode kontakter skulle nok få ham ut om ikke så lenge. En optimisme som også Bonhoeffer delte helt til 20. juli 1944. I fengselet Tegel ble han populær både hos fanger og fangevoktere. Han fikk tid til å arbeide med sin etikk og førte en jevnlig korrespondanse med familien og med sin nærmeste venn og medarbeider i Finkenwalde, Eberhard Bethge. Det er takket være Bethges vedvarende virksomhet med å gi ut Bonhoeffers samlede verker, at alt materialet av og om Bonhoeffer er så godt bevart. Bethge har skrevet en biografi på 1000 sider om ham, og er ansvarlig for at hans brev og notater fra fengselet er offentliggjort. Det var også i brev til Bethge mange av Bonhoeffers omdiskuterte uttalelser ble skrevet. For ironisk nok er det ikke først og fremst for det han har skrevet at Bonhoeffer er mest berømt, men for det han ikke har skrevet. Eller rettere sagt, for at han ikke fikk utviklet videre de tankene han skrev ned i brev fra fengselet.

I et brev 30/4-1944 skriver han: "Det du kanskje ville undre deg over og likefrem bli bekymret for, måtte i høyden være mine teologiske tanker og de konsekvenser de innebærer...Det som stadig opptar meg, er spørsmålet om hva kristendommen eller også hvem Kristus selv egentlig er for oss i dag. Den tid er forbi da man kunne si menneskene alt med ord - det være seg teologiske eller fromme ord...vi går en fullstendig religionsløs tid i møte...Hva blir følgen om menneskene blir virkelig radikalt religionsløse?...Hvordan kan Kristus også bli

Allah og trav

Spørsmålet om muslimske bøtter skal få lyde i hovedstaden har flere sider enn man skulle tro - om vi skal tro Vårt Lands rappnebede kommentarrravner Hugin og Munin. De ymtet nylig følgende: "Forbausende mange har latt seg engasjere av muslimenes ønske om å sende bøtter ut over hovedstaden. Noen er imot ropingen fordi den medfører bråk og spetakkel, og denslags passer ikke hos oss. I hvert fall ikke på fredag, når helgefrenden senker seg over heim og stove."

Men hva da med dem som bor på Årvoll og Refstad nederst i Grorud-dalen? Hver bidige onsdag og søndag må folk i traktene rundt Bjerkebanen lide seg gjennom monoton breking fra høytalere som forkynner budskapet om Tina Blessen i andre spor og Elding Prinsen i dødens.

Pent er det ikke, og bråker gjør det. Men folk i bydel 20 er nå så vant til spetakkelet at det kan være en idé å begrense utsendelsen av muslimenes bøtter til området rundt Bjerkebanen, hvor det ikke er løp på fredager."

Når vi alltid er opptatt. . .

"Iblant må man gjøre mindre for å utrette mer," sier biskop emeritus Ole Nordhaug. "Det er ikke all aktivitet som bærer frukt. Og dessuten: Når vi alltid er opptatt med det som skal gjøres, har Gud redusert mulighet til å gi oss det han ønsker. Kristendom er liv, men ikke først og fremst i betydningen gjerninger som skal gjøres, og oppgaver som skal løses. Kristendom er liv i betydningen en livsstrøm vi skal få være med i!" LUTHERSK KIRKETIDENDE

12

den religionsløse herre? Finnes det religionsløse kristne?...Hva betyr kirke, menighet, preken, liturgi og kristent liv i en religionsløs verden? Hvordan kan vi tale om Gud - uten religion, dvs. uten tidsbetingede forutsetninger som metafysikk, inderlighet osv? Hvordan kan vi tale verdslig om Gud...Hvordan kan vi være 'religionsløst-verdslige' kristne?

...Mens jeg ofte viker tilbake for å nevne Guds navn overfor de religiøse - fordi jeg synes at der klinger det falskt, og jeg ville føle meg litt uærlig - så kan jeg leilighetsvis snakke ganske rolig og selvfølgelig med de religionsløse om Gud. (Særlig ille er det når de andre begynner å snakke i religiøs terminologi. Da blir jeg nesten helt stum og føler det kvalmt og ubehagelig) De religiøse taler om Gud når den menneskelige erkjennelse stopper opp (ofte allerede av intellektuell dovenskap), og der hvor menneskelige krefter kommer til kort. Det er alltid en *deus ex machina* som de lar marsjere opp som en kraft der mennesker kommer til kort, eller for å presere en skinnløsning på uløselige problemer, altså bestandig en utnyttelse av menneskelig svakhet eller menneskets begrensning. Det holder nødvendigvis bare så lenge inntil menneskene av egen kraft kan skyve grensene videre ut, så denne *deus ex machina* blir overflødig. Jeg er overhodet blitt skeptisk til å tale om menneskets grenser (representerer selv døden, som menneskene ikke frykter lenger, og synden, som menneskene neppe begriper lenger, fremdeles en ekte grense?) Jeg har alltid følelsen av at vi på den måten bare engstelig forsøker å reservere plass til Gud. Hvilken form den tar, det er jeg meget opptatt av for tiden... Jeg vil ikke tale om Gud ved menneskenes grense, men heller midt i livet, ikke i menneskenes svakhet, men der det står i sin fulle kraft, altså ikke i tilknytning til død og skyld, men i tilknytning til livet og det gode hos menneskene. ...Gud er

hinsidig midt i vårt liv. Kirken står ikke der hvor menneskene kommer til kort, ved grensen, men midt i samfunnet... Hvordan denne religionsløse kristendom ser ut, og hvilken form den har, det er jeg meget opptatt av for tiden..."

Her forsterkes Bonhoeffers ansatser fra tidligere arbeider, nemlig at vi ikke kan dele tilværelsen i to rom: kirken og verden. En kirke som ikke befinner seg midt i verden, er ingen kirke.

I to andre brev, fra 8/7 og 16/7-1944, utdyper han tanken fra det første brevet nærmere, selv om han aldri videreutvikler og konkluderer tankene han skriver i disse tre brevene. Han fortsetter: "Jeg vil altså frem til at man ikke skal smugle Gud inn på et eller annet hemmelig sted aller innerst i menneskesjelen, men at man ganske enkelt skal erkjenne at verden og menneskene er blitt myndige... Vi kan ikke være redelige uten å erkjenne at vi må leve i verden som om Gud ikke var til, (*etsi Deus non daretur*). Og nettopp dette erkjenner vi - overfor Gud. Gud selv tvinger oss til denne erkjennelsen. Det at vi er blitt myndige, fører oss til en sannferdig erkjennelse av vår situasjon overfor Gud. Gud lar oss få vite at vi må leve som om vi må klare livet uten Gud. Den Gud som er med oss, er den Gud som overlater oss til oss selv. Den Gud som lar oss leve i verden uten arbeidshypotesen Gud, er den Gud vi alltid står overfor. Overfor og med Gud lever vi uten Gud. Gud lar seg fortrenge fra verden og korsfeste. Gud er avmektig og svak i verden, og nettopp og bare slik er han med oss og hjelper oss. Av Matteus 8.17 fremgår det ganske klart at Kristus ikke hjelper i kraft av sin allmakt, men i kraft av sin svakhet, sin lidelse! Her ligger den avgjørende forskjell overfor alle religioner. Religiositeten viser det menneske som er i nød, hen til Guds makt i verden. Gud er en *deus ex machina*. Bibelen viser menneskene hen til Guds avmakt og lidelse. Bare

den lidende Gud kan hjelpe..."

Brevet slutter med en salme Bonhoeffer kaller *Hvem er jeg*, og siste vers lyder:

Hvem er jeg?

Ensomhetens spørsmål holder meg for narr.

*Hvem jeg så er - Du kjenner meg, jeg er Din,
min Gud.*

Det er disse brevene som har satt så mange teologiske hoder i arbeid. Men ennu er man ikke kommet frem til enighet om hva Bonhoeffer egentlig ville si, og hvordan han ville ha utviklet dette videre hvis han hadde fått leve.

Det som i alle fall har levet videre av disse tankene hans i fengselsbrevene, er dette at man ikke må snakke religiøst om Gud, og at det ikke finnes to rom: verden og kirken. Kirken skal være midt i verden.

Bonhoeffer skrev også salmer, dikt og et utkast til en roman i fengselet.

Avsløring og henrettelse

Efter 20. juli attentatet i 1944, som altså ble mislykket, oppførte Hitler seg aldeles vanvittig. Alle generalene, blant dem Bonhoeffers onkel Paul von Hase og de fremste ellers som var innblandet i attentatet, ble øyeblikkelig arrestert, torturert og hengt. Etterhvert ble flere impliserte arrestert, blant dem broren Klaus og svogeren Rüdiger Schleicher. De ble skutt ved nakkeskudd i slutten av april 1945.

Bonhoeffer ble overført fra Tegel til en kjellercelle i fengselet i Prins-Albert-Strasse og fikk skjerpede forhold.

Han visste at etter 20. juli var det funnet en rekke papirer hvor hans navn var nevnt, og at hele hans motstandsarbeid var blitt avslørt.

7. februar 1945 ble Bonhoeffer ført ut av fengselet i Berlin, og familien mistet

Dalai Lama til Oslo

"I mai måned blir det endelig anledning til å møte Dalai Lama igjen i Norge," leser vi i "Verdens tak", som utgis av Den norske Tibet-Komité. "Siden han fikk Nobels fredspris i 1989 er Dalai Lama blitt stadig mer anerkjent, og han reiser nå verden rundt og holder foredrag eller underviser om buddhistiske temaer - alltid for fulle hus.

I sin undervisning bygger Dalai Lama på visdom som er utviklet gjennom årtusener i den tibetanske buddhismen. Han fremhever de verdiene som er felles for alle de store religionene, og gjør dette på en slik måte at det blir forståelig for alle, uansett trostilhørighet," konstaterer "Verdens tak".

NB!
Fra og med 10/4
blir
St. Olavs redaksjon
å finne i
Oslo Katolske Bispedømmes
nybygg i
Akersvn. 14.
(Uendret telefonnummer!)

ethvert spor av ham. Det viste seg at han var ført til konsentrasjonsleiren Buchenwald hvor han var til 3. april. Da ble han, sammen med mange andre, kjørt mot ukjent mål. Han hadde fremdeles sine kjæreste bøker med seg: Bibelen, Goethe og Plutarch.

5. april kom SS-dommer Otto Thorbeck til Flossenburg for å dømme Canaris, Oster, Bonhoeffer med flere til døden. Dette var en søndag, og Bonhoeffer, som oppholdt seg noen mil unna, hadde nettopp hatt gudstjeneste for sine medfanger. Han hadde lest søndagens tekster, bedt noen bønner og utlagt teksten fra Jesaja 53,5: "Ved Hans sår har vi fått legedom", og fra 1. Pet. 1,3; "Lovet være Gud og vår Herre Jesu Kristi Fader, han som etter sin store miskunn har gjenfødt oss til et levende håp ved Jesu Kristi oppstandelse fra de døde". Han talte om de tanker og avgjørelser dette felles stormfulle fangenskap hadde drevet dem alle til.

Efter andakten ble døren revet opp, og Bonhoeffer ble bedt om å gjøre seg ferdig og følge med. Med store bokstaver skrev han sitt navn tre steder i Plutarch og la den igjen slik at den kunne bli et spor i kaoset han så ville komme. En av fangene tok vare på den og ga den til familien Bonhoeffer noen år senere som et siste livstegn. Han ba også en av de engelske fangene, Payne Best, om å ta med særlige hilsener til biskop Bell hvis han kom hjem. Det siste han sa var også til Best:

"Dette er slutten - for meg er det begynnelsen til livet". Først sent på kvelden ble retten satt. Før morgengry 9. april ble henrettelsen av de dødsdømte fullbyrdet.

Samme dag ble svogeren Hans von Dohnanyi hengt i Berlin.

Bonhoeffer har ingen grav. Broren og de to svogrene ligger i en fellesgrav på en kirkegård i Berlin, og på støtten har også Bonhoeffer fått sitt navn.

Bonhoeffer ga selv ut 5 bøker mens

han levde og før skriveforbudet kom. Det er *Sanctorum Communio* fra 1927, *Akt und Sein* fra 1931, *Schöpfung und Fall* fra 1934, *Die Nachfolge* fra 1937 og *Gemeinsames Leben* fra 1939. Posthumt kom *Etikken* i 1947 og *Versuchung* i 1953. Hans samlede skrifter er gitt ut på nytt i 1995 i 16 bind. Her er alt man har av prekenes og utallige brev tatt med.

Det er videre skrevet mer enn to tusen bøker, avhandlinger og artikler om hans teologi. Og det er altså slik at de fleste er opptatt av hvordan han ville ha utviklet videre de ansatsene vi finner i fengselsbrevene, selv om mange også har vært opptatt av hans kirkesyn og hans etikk. Slik er han udødeliggjort ved at han stadig lever videre i sine bøker og i litteraturen om ham. ●

Fra Den norske kirkes "Norsk salmebok":

Ein kjærleg hand vil nå oss alle stader,
med trøyst vi ventar det som kome må,
for Gud er med når sola renn og glader,
og kvar ein dag er ny, med von frå han.

Men enno vil det gamle slå og såre,
dei vonde dagar tyngjer med si bær.
Å, kom med frelse, Gud, for hjarto våre,
den du har laga ferdig til oss før!

Og gjev du oss den beiske kalk å smake,
med liding fylt, alt til den øvste rand,
så skal vi stille og med takksemnd take
imot han frå di gode, kjære hand.

Og vil du eingong fryd og glede sende,
så sola fløymer over verda fritt,
då skal vi minnast alle ting som hende,
og livet vårt skal vere berre ditt.

Når djupe stilla seg ikring oss breier,
så lat oss høyre klangen frå di verd,
som løyneleg kjem til oss frå alle leier,
og songen dine born for trona ber.

Dietrich Bonhoeffer (1944) -
oversettelse ved Arve Brunvoll

Kristendommens likhetsideal

“Aldri i hele verdenshistorien har de få vært så rike som nå. Aldri har så mange vært så fattige som nå. - Kristendommens likhetsideal er mer aktuelt enn noen gang.”
sier Reiulf Steen, konsulent i Forskningsstiftelsen FAFO og leder av Norsk Folkehjelp, til Vårt Land.

“Tidligere hadde de fleste rike ihvertfall en slags blyghet i forhold til egen rikdom.

Ikke slik nå. Nå er rikdommen brautende og skrytende. Vi ser i vårt lille land hvordan rikdommen manifesterer seg i hyttepalasser og luksusbåter som ingen har bruk for, men som tydeligvis gir prestisje å vise frem i ‘Se og hör’.

Hva verre er: De rikeste er blitt forbilder og idealer for store grupper av ungdom, og krav om rettferdighet blir fremstilt som misunnelse.”

Ikkje berre kopirom!

“Når eg leitar etter det sakrale i min kvardag, i heim og på arbeidsplass, er det kan hende buddhisten i Japan som kan hjelpe meg?”
undrer Terese Bue Kessel. Med seks års misjonstjeneste i Japan som bakgrunn kan hun fortelle om sine buddhistvenner at de har “eit heilagt rom i heimen: i stova har husalteret fått heidersplassen. Besøkjande vender seg i vyrndad til husalteret når dei kjem inn. For dette er den heilage plassen i heimen.

Botsliturgien i Peterskirken:

14 Anger for synd og skyld gjennom 2000 år

Som St. Olavs lesere vil kjenne til: Den 12. mars, første søndag i fasten, fant en unik messe sted i Peterskirken: i en symbolrik liturgi ba en beveget pave Johannes Paul II Gud om tilgivelse for “de synder kirkens sønner og døtre har gjort seg skyldig i” i de to tusen år som er gått siden Jesu fødsel. Han avsluttet med fem manende “aldri mer” på kirkens vegne: “aldri mer” bruk av vold i sannhetens tjeneste; aldri mer “diskriminering, undertrykkelse, marginalisering, ringeakt for de fattige og små”.

Fikk norske medier og norsk offentlighet med seg dimensjonene i dette? Enkelte syntes mindre opptatt av det som faktisk ble sagt, enn av det unevnte: Ingen eksplisitt referanse til Holocaust eller til de homofiles kår i kirkelig sammenheng.

God grunn til å trekke frem momenter og perspektiver i St. Olav.

Innrømmelse av skyld og klar vilje til omvendelse har, som St. Olavs lesere vil vite (cf. St. Olav 6/7:1999 og 3:2000), lenge stått på pave Johannes Paul IIs program, som en viktig - den viktigste? - del av markeringen av det Hellige År 2000. Han har langt på vei rettet sitt pontifikat inn mot nettopp dette. Her har nok hans polske bakgrunn spilt en betydelig rolle: Som ung, opplevde han Hitler-tidens jødeforfølgelser og egen avmakt overfor en totalitær makts herjinger; som biskop og erkebiskop var han sterkt engasjert i den forsoningsprosess som ble innledet mellom de polske og tyske biskoper i 1965. Og som pave skisserte han allerede i 1994 i det apostoliske brevet *Tertio Millennio Adveniente* (TMA) sitt forsoningsprogram for det Hellige År 2000: “Derfor er det viktig at kirken minnes alle de omstendigheter i historien da dens barn har fjernet seg fra Kristi ånd og hans evangelium og i stedet fremvist tankemønstre og handlemåter som snarere var mot-vitnesbyrd og anstøtsstener. Til tross for at kirken, gjennom sin innlemmelse i Kristus, er

hellig, blir den ikke trett av å gjøre bot: Den anerkjenner alltid sine syndige barn som sine egne foran Gud og mennesker.”

“Erindring og forsoning; kirken og fortidens synder”

Noen dager før seremonien i Peterskirken ble et dokument, utarbeidet av en bredt sammensatt internasjonal historisk-teologisk kommisjon, offentliggjort: *Mémoire et Réconciliation, L'Église et les fautes du passé* (“Erindring og forsoning: Kirken og fortidens synder”) - et 59-siders dokument som redegjør for det bibelske, teologiske, etiske, historiske og pastorale grunnlaget for kirkens selvkritiske tilbakeblikk på historien og for pavens botshandling. Bak dokumentet står en internasjonal historisk-teologisk ekspertkommisjon, utnevnt av paven. Dens oppgave har vært å rette søkelyset mot omstridte og mørke partier av kirkehistorien (cf. St. Olav 3:2000): Den har arrangert symposier og seminarer om inkvisisjonen, om antisemittismen og

om Jan Hus, den bøhmiske reformatoren som endte sitt liv på bålet.

Dokumentet tar ikke opp historiske enkeltheter, men behandler grunnleggende spørsmål om “historisk skyld” i kirkelige sammenheng. Det har, som St. Olav noterte i forrige nummer, vært strid, også innad i rekkene, om dette dokumentet. Argumentene har bl.a. vært at innrømmelse av “feil” generelt vil svekke kirkens autoritet; at innrømmelse av enkeltfeil og -synder vil føre til stadig nye krav om konkret syndsbe-kjennelse. Og selvsagt det grunnleggende spørsmål: Er slik kollektiv og stedfortredende samvittighetsransakelse mulig, og har den noen hensikt? Bak det hele lurer spørsmålet om lære-embedets ufeilbarlighet, samt en mer triviell innvending: Spørsmålet om politisk korrekthet og inflasjonen i skyldsbekjennelser.

Er det mulig i ettertid å be om tilgivelse på kirkens og dens medlemmers vegne, og på den måten søke å gjøre opp for seg? Det er ikke bare mulig, men direkte påkrevet, mener kommisjonen. Den skiller mellom det subjektive ansvar for synd og feiltagelser: det subjektive ansvar for en overtredelse dør med gjerningsmannen, men ringvirkningene av synd og svik blir værende og kan forbitte og forgifte relasjoner mellom mennesker, folkegrupper, nasjoner og kirker. Erkjennelse av syndens slagg i kirkens kollektive minne, vil rydde veien for bot og bedring.

Dokumentet understreker at “i alle uttrykk for anger over fortidens feil og i hver enkelt gest forbundet med denne anger, henvender kirken seg først og fremst til Gud og søker å gi ham og hans nåde all ære.” Og her er ekko fra TMA: “Kirkens bønn om tilgivelse ikke må tolkes som uttrykk for falsk ydmykhet eller som en fornektelse av kirkens 2000 år lange historie, som så absolutt kan fremvise fortjenester innen

"Mange kristne heimar i Noreg har ikkje noko som vitner om at her lever menneske som trur på Gud," fastslår Bue Kessel. "Og korleis er det på våre kristne arbeidsplassar? Har me heilage rom der me kan vera stille med Gud?"

Kyrkjelyder og kristne organisasjonar diskuterer strategier som i næringslivet. Dette for å oppnå betre resultat og nå vidare med det viktigaste. Langtidsplanlegging og nye tiltak er ord me prøvar å fylla

med kristeleg innhald. Kopimaskinen på arbeidsplassen min spyr ut nye skriv utan stans. Dersom me held fram med å auka dokumentproduksjonen i same tempo som i dei siste åra, vil me snart ikkje sjå himmelen for berre trykksverte.

Me treng sakrale rom og ikkje berre kopirom! I bønneromet er ny inspirasjon å henta for dei som lengtar etter å heva blikket - over papir og dataskjermar!"

Hva bringer økumenikken fremover?

Den østerrikske lutherske biskopen Herwig Sturm stiller seg kritisk til bestrebelsar fra de troende for å tvinge frem inter-kommunikasjon "nedenfra", uten den kirkelige enhet. Biskopen har forståelse for "ulydighets-handlinger på grasrota", men spør likevel om slike initiativer i siste instans virkelig bringer økumenikken fremover, noterer ukemagasinet *Christ in der Gegenwart*.

kjærlighetsgjerninger, kultur og hellighet. (-) Sannheten krever at, i tillegg til de positive aspekter, også de menneskelige begrensninger og svakheter ved de ulike generasjoner Kristus-disipler trekkes frem."

Hvilke synder dreier det seg om? Alle former for motvitnesbyrd og skandaler, troløshet og unnlattelsesynder i forhold til Jesu oppdrag til sine disipler. Herunder: katolikkens ansvar for kirkesplittelse, bruk av vold i forkynnelsen og i kampen mot vranglære, det sørgelige forholdet til jødene opp gjennom historien, unnfalighet i spørsmål om rettferd og fred. Også kristnes ansvar for fremveksten av ateisme og religiøs likegyldighet i vår tid nevnes.

Botsliturgien i Peterskirken

Hensikten med dette kirkens oppgjør med fortiden, med denne "minnets renselse", som paven kaller det, er at den skal omsettes til "fornytt troskap mot evangeliet både fra kirken selv og hvert enkelt medlem". Og her er vi fremme ved liturgien i Peterskirken den 12. mars. "En ting må understrekes på det sterkeste," heter det i det forklarende heftet til den spesielle liturgien denne dagen, "nemlig at pavens syndsbejelse henvender seg til Gud, for Han alene kan tilgi synder, men den fremføres i menneskers nærvær fordi de kristnes ansvar ikke skal skjules." Heftet inneholder også en liste over de mer generelle syndserkjennelser pavene Paul VI og Johannes Paul II tidligere har kommet med: synder mot de kristne enhet, mot Israels folk, mot kjærlighetsbudet, mot freden og folkenes rettigheter, mot kvinners verdighet og mot menneskehetens enhet.

Stilt overfor Kristus, "han som av kjærlighet tok på seg vår synd og skjensel, kalles vi til en dyp samvittighetsransakelse" i dette Hellige År, sa paven under botsliturgien i Peterskirken. En bønn delt inn i syv forbønner ble frem-

ført av fremtredende medlemmer av kurien: kardinalene Joseph Ratzinger, Bernard Gantin, Edward Cassidy, Roger Etchegaray og Francis Arinze, og erkebiskopene Stephan Fumio Hamao og François Xavier Nguyen Van Thuan, sistnevnte med mange år i kommunistiske fengsler bak seg. Hver forbønn for dem som gjennom århundrene var blitt offer for ulike sider ved kirkens utroskap overfor evangeliet, ble fulgt opp med et *kyrie eleison*, Herre forbarm deg, og et lys ble tent på en syvarmet stake. Etter bønnen kysset paven et gammelt trekrusifiks, et talende tegn på anger og den frelse korsset står for.

Under forbønnene beklaget paven "intolerante fremgangsmåter", og han fordømte kristenhetens splittelser. Også kristen skyld overfor jødene ble nevnt: "La kristne minnes de lidelser Israels folk opp gjennom historien er blitt påført. La dem erkjenne de synder mot paktens folk og mot saligprisningene som ikke få av dem har begått, og slik rens sine hjerter," het det i den forbønn kardinal Cassidy fremførte. Og paven tilføyde: "Gud vår far, du har utvalgt Abraham og hans etterfølgere til å bære ditt navn ut til folkene. Vi er dypt bedrøvet over handlingene til alle dem som i historiens løp lot dine sønner og døtre lide. Vi ber om tilgivelse, og vi setter alt inn på at ekte broderånd skal herske i forhold til paktens folk. Det ber vi om ved Jesus Kristus."

I sin skyldsbekjennelse og bønn om forlatelse trakk paven uttrykkelig frem urett begått mot innvandrere og sigøynere; han innrømmet videre synder mot kvinners verdighet og brudd på menneskerettighetene, blant dem misbruk av mindreårige. Også skyld i sannhetens tjeneste var inkludert. Kirkens folk har "i troens og moralens navn i sin nødvendige innsats for sannhetens beskyttelse, iblant grepet til metoder som motsier evangeliet. Hjelp oss å

etterligne Jesus Kristus, som er mild og saktmodig av sinn," lød bønnen kardinal Ratzinger fremførte. I mange epoker har kristne tillatt bruk av "intolerante metoder" i sannhetens tjeneste, lød pavens påfølgende bønn: "Idet de ikke har etterlevd det store kjærlighetsbudet, har de fordreid Kirken, din bruds, ansikt. Forbarm deg over dine syndige barn og ta imot vårt forsett om å tjene sannheten i mild kjærlighet og være oss bevisst at sannheten seirer ved sin egen kraft."

Under den siste velsignelsen kom pavens gjentatte "aldri mer": aldri mer la sannhetsiver krenke kjærlighetsbudet; aldri mer handlinger mot fellesskapet i kirken; aldri mer gripe til "voldens logikk"; aldri mer "diskriminering, undertrykkelse, marginalisering, ringeakt for de fattige og utstøtte."

Slik er kursen paven har staket ut for den katolske kirke og for den enkelte katolikk.

Ved Angelus etter messen minnet paven de titusener som hadde samlet seg på Petersplassen om at det hellige år står i omvendelsens tegn. "Kirken er hellig fordi Kristus er dens hode og brudgom. . . kirkens sønner og døtre kjenner syndens erfaring som kaster sine skygger over dem og skjuler deres skjønnhet." Men, sa paven, dagens liturgi "er ikke noen dom over det subjektive ansvar hos våre brødre og søstre i tidligere tider: Den tilkommer alene Gud."

"Vi må både tilgi og selv be om tilgivelse, sa paven. "Av tilgivelse vokser forsoning frem."

Noen perspektiver

Botsakten i Peterskirken er "en ruvende handling fra kirkens ledelses side - med det åpenbare mål å vise kirkefolket hvor veien går i fremtiden," sier professor *Konrad Repgen* til den tyske ukeavisen *Rheinischer Merkur*. Han er emeritert professor i middelalderens og

Vern om livet!

I en betraktning over Den Nordiske Bispekonferanses hyrdebrev "Vern om livet" skriver diakon Reidar Voith i "St. Ansgar", menighetsblad for St. Ansgar katolske menighet i Kristiansand, bl.a.: "I første Mosebok leser vi om hvordan Gud skapte mennesket; Han skapte mennesket for å krone hele sitt skaperverk, og ulikt alt annet

Han hadde skapt, skapte Han mennesket i sitt bilde. Han skapte det som et avbilde (cf. 1 Mos 1,26-27). Dette forteller om vår verdighet. Vi er ikke bare skapt av Gud, alt som er, er skapt av Gud: Jorden, dyrene, universet, ja selv alle kloder og eventuelle former for liv som måtte bo der, er skapt av Ham. Vi er ikke bare skapt av Gud, vi er på en helt særlig måte villet av Ham. Det er Hans

ønske at vi er til, ikke bare som 'menneskehet', men som enkeltmennesker.

Til barn pleier jeg å si at 'du vet, før du ble født, da gikk Gud Fader rundt oppe i himmelen, men han var ikke helt fornøyd. For - når Han så ned på jorden, da manglet det noe, hans skaperverk var ikke helt perfekt. . Og. . . - vet du hva som manglet? - Jo, det var deg!'"

16

den nyere tids historie med viktige kirkehistoriske verk bak seg. Repgen understreker at "skyldserkjennelse og bønner om tilgivelse opphever ikke historiske hendelser og tilstander - gjør dem ikke 'u-hendte', men setter dem i et nytt lys. Det kan åpne de troendes øyne slik at de bedre kan takle fremtidige problemer på veien gjennom tiden."

"Man bør ikke undervurdere den virkning en religiøs handling kan få i en sekularisert, men likevel symbolfylt verden," mener ukemagasinet *Christ in der Gegenwart*. "Johannes Paul II, som ikke unnlater å innskjerpe Peters-tjenestens ufeilbarlighet, gir her på ganske enestående vis til kjenne noe av klippen Peters feilbarlighet, den klippen kirken bygger på. Vi ser hvordan samfunnsinstitusjoner, bedrifter, partier og stater - under trykk og heller halvhjertet - har innrømmet skyld. Men aldri tidligere har en religion for verdens øyne våget et slikt skritt. Her ser vi pave Johannes Paul IIs menneskelige storhet. Og vi øyner også noe av den vedvarende åndelige kompetanse ved den kristne trosvei - en gehalt som, svik og svikt til tross, ikke uttømmes. Guds vei går gjennom syndige mennesker. Men dette feilende, uhellige menneske rommer også den store lengsel - etter tilgivelse og forløsning. Det ydmykt tilbake-skuende 'forlat oss vår skyld', gir mot og håp for her og nå og veien videre."

"Selv et 'unnskyld' som kommer lenge i ettertid, bærer i seg evnen til å lindre," noterer ukeavisen *Catholic Herald*. Og nettopp slik "makt" ligger det i pave Johannes Paul IIs omfattende erkjennelse av skyld og skade katolikker har vært årsak til opp gjennom historien. "En slik ydmyk handling fra en mektig institusjon som omfatter over en milliard mennesker, og som, på godt og ondt, har hatt en lenger innflytelse på menneskehetens historie enn de fleste moderne nasjoner og imperier, er kjærkommen," mener avisen. "Å ta moralsk

ansvar for historiske feiltagelser er av grunnleggende betydning. Ikke bare for å lege ofrenes sår, men, som katolikkenes leder sa søndag, for å helbrede gjerningsmennene selv."

Historikeren Michael Wolffsohn, München, forsvarer paven mot kritikk for at han ikke ba jødene selv eller ofrenes etterkommere om tilgivelse; Wolffsohn er selv troende jøde. Botsliturgien i Peterskirken var nettopp en liturgi, understreker Wolffsohn, en handling av teologisk-transcendent egenart; en bønn til Gud, en sakral handling. "Synder og skyld er det kun Gud som kan tilgi - det sier både jødisk og kristen lære (Jes 44,22; Mark 2,7). Å forlange at mennesker så å si av egen fullmakt, skal tilgi synder, er ikke bare anmassende, det er gudsbespottelse," mener Wolffsohn.

En innvending fra mange kommentatorer lyder: Når dokumentet "Erindring og forsoning" så sterkt understreker at det er "kirkens barn" som er syndige, og ikke kirken selv, bidrar ikke det til å tilsløre kirkens dennesidige og sosiologiske side? "Helt konsekvent . . . er det pavelige skriftemål ikke," mener den tyske avisen *Wiesbadener Kurier*. "Å hevde at det kun er enkeltkristne og ikke kirken selv som 'synder', er kun halve sannheten. Den grusomme inkvisitor bedrev sitt uvesen på bakgrunn av moderkirkens dogmatiske maktpolitikk" - og ut fra personlig svikt.

Engelske *The Tablet* har lignende innvendinger. Den filosofisk-teologiske kommisjonens sterke distinksjon mellom institusjonen kirke og dens individuelle medlemmer, og mellom subjektiv og objektiv skyld, er nyttige, men likevel ikke helt tilfredsstillende, og kan ikke gjelde for alle århundrer,

skriver *The Tablet* på lederplass. "I århundrer. . . lærte kirken at utenfor kirken var der ingen frelse og at 'feiltakelser har ingen rettigheter'. I denne offisielle læres navn ble synder begått: voldsbruk og synder mot samvittigheten. Hvordan stemmer dette med bildet av en syndfri kirke bygget på syndige medlemmer?" spør *The Tablet*. Men understreker at botsakten i Peterskirken var et bevegende handling som vil gagne hele kirken: bl.a. bidra til å "dempe - på dypet og i det underbevisste - den katolske kirkes selvforståelse, noe som vil ha legende og rensende virkning".

I Øst-Europa, hvor åpen innrømmelse av historisk skyld er uhørt, har pavens syndsbejvnelse vakt beundring. Moskvas "Isvestija" skriver at "denne angeren. . . overfor Gud er så å si Johannes Paul IIs åndelige testamente", og anbefaler landets egen ortodokse kirke til å vise et lignende mot som pavens. Og Praha-avisen "*Lidové Noviny*" mener botsakten har betydning langt ut over den katolske kirkes grenser. "Pavens ydmyke ønske om forlatelse for de synder den katolske kirke har begått gjennom to tusen år, er uten sidestykke - et kjærlighetsbudskap til alle mennesker," skriver avisen.

Erkebiskop Piero Marini, pavens seremonimester, og altså en av hovedmennene bak utformingen av liturgien den 12. mars, får siste ordet: "Liturgi-ens referanser til synder og feiltagelser måtte være både åpenhertig og uttrykkelige spesifikk skyld; samtidig måtte den, antall synder begått gjennom de to tusen år tatt i betraktning, nødvendigvis bli noe summarisk."

Prosaisk, men ydmyk kirkelig realisme.

UKJ

Døden - vårt skjebnefellesskap

"Døden er velsignet demokratisk, der er alle like," skriver dr. theol. Else-Britt Nilssen, priorinne ved Sta. Katarinahjemmet i Oslo, i Kirke og Kultur. "Er ikke maskene falt før, så faller de da og avslører et skjebnefellesskap som binder menneskeheten sammen.

Vi lever i stor grad etter kollektive normer, og våre individuelle handlinger, synd og død blir derfor et felles anliggende. Når Frans av Assisi takker Gud for døden og hilser den som en søster, er det trolig i vissheten om at nettopp denne vår felles søster er en av forutsetningene for menneskelig brorskap, en grunnstrøm av solidaritet."

Vatikanet og Pinochet

Senhøstes 1998 ble det kjent at "høytstående tjenestemenn i Vatikanet" via "konfidensielle diplomatiske henvendelser" hadde bedt den engelske regjering om å droppe tiltale mot Chiles tidligere diktator, general Pinochet, og la ham returnere til Chile "av humanitære grunner". I februar i år kom kardinal Sodano, pavelige sendemann i Chile 1977-88 og nå Vatikanets statssekretær, med offentlig oppfordring om tilbakesending "av humanitære grunner".

Janina Januszewska-Skreiberg: Fenomenet pater Twardowski

17

Han er prest og dikter i bestselgerklassen - ingen vanlig kombinasjon! I denne artikkelen gir Janina Januszewska-Skreiberg, født i Polen, men bosatt i Norge i over tredve år, et omriss av sin skrivende landsmann, pater Jan Twardowski.

I Warszawas litteraturmuseum ble det for en tid siden åpnet en utstilling viet pater Jan Twardowskis liv og diktning under mottoet "La oss skynde oss å elske hverandre", som også er tittelen på et av hans mest kjente dikt. De innledende ordene i dette diktet, "la oss skynde oss å elske hverandre, for vi lever så kort", er blitt en av de mest populære versformuleringer i samtidens polske diktning, og disse ordene ser man i annenhver dødsannonse og på hver tredje gravsten!

Poeten og pateren Jan Twardowski står nå på toppen av sin popularitet. For noen år siden gikk bøkene hans i opplag på en halv million, et himmelhøyt opplag for en diktsamling. Twardowski arbeider fremdeles utrettelig på sin diktning, selv om han nå er langt over 80 år. Tydeligvis tror Gud på pater Twardowski. For det er for lite bare å tro på Gud, det er også nødvendig at Gud tror på mennesket, på det konkrete menneske, og Gud tror på Jan Twardowski, han tror på ham som prest og menneske.

Jan Twardowski ble født i Warszawa i 1915 og begynte å offentliggjøre dikt allerede i mellomkrigstiden, før sin prestevigsel. I 1937 utga han en diktsamling som ikke vakte særlig oppsikt, den bar tittelen "Powrot Andersena" - "Andersens tilbakekomst". Han var da påvirket av den litterære retning som gikk under navnet Skamander, og som bl.a. omfattet Julian Tuwin, Jaroslaw Iwazkiewicz og mange andre førende navn i polsk litteratur. Deretter studerte

han polsk språk og litteratur for så å avslutte teologistudiet. Først i 1959 vendte han tilbake til poesien på et bredere plan og slo da umiddelbart igjenom.

Pater Twardowskis foreløpig siste bok heter "Kjærlighet søker kjærlighet". I tillegg ga han for ikke så lenge siden ut et to-binds prosaverk med memoar-karakter; titlene på de to bind kan best oversettes med "Uhverdagslige dagboksopptegnelser, bind 1 og 2". For ikke så lenge siden ga han ut en diktsamling med den karakteristiske tittelen "Krus med en hank". Han har også skrevet et dikt til ære for 20-årsdagen for pave Johannes Paul II's pontifikat.

Twardowski regnes i dag til det førende sjikt i polsk etterkrigsdiktning. Man har karakterisert ham som "den fremste poet blant prester, og den fremste prest blant poeter". Han benytter seg av et så klart språk at såvel barn som voksne kan gjenfinne seg selv i hans dikt, finne svar på sine egne problemer. Men mest taler han om kjærligheten, både den menneskene imellom og den som eksisterer mellom mennesket og dets Gud, og mellom Gud og menneskene - kanskje særlig det siste. Diktene slår en ved sin religiøse tone, men de er ikke skrevet spesielt for de "innviede", de er skrevet for alle som er engasjert i livets og dødens problematik. Som den polske forfatteren og kritikeren Piotr Kunicki formulerer det, skriver både troende og ikke-troende med stor begeistring om Twardowskis verk, ja,

de ikke-troende med vel så stor begeistring som de troende. Twardowski lærer uten å være belærende, og omvender uten å gi inntrykk av å omvende. Hans verk er blitt gjenstand for analyse og omtale i hundrevis av artikler og utredninger, også magister- og doktoravhandlinger. Diktene hans er forlenget blitt obligatoriske innslag i skolens lyrikpensum. Og han er selv blitt gjenstand for dikt. Blant dem som har skrevet om ham, er journalisten og lyrikeren Remigiusz Grzela (i samlingen "Den banale verden", Lodz 1998):

OM PATER JAN TWARDOWSKI

*Til Pateren kom en galning,
maste uavbrutt om biene,
om at han hadde skrevet en hymne:
om at de summet annerledes
når de er sammen
enn når de er alene*

*Pateren lyttet
og nikket,
så la han til:
Jeg beundrer ham.*

*Kanskje er det derfor
at folk oppsøker
Pateren.*

(Til norsk ved Jan Brodal; også de følgende dikt er i Brodals oversettelse.)

Grzela har også viet Twardowski følgende kortdikt:

*Samtaler du
med et tre,
er det det samme
som å samtale med Gud.*

Kort sagt. Twardowski er blitt en av våre polske klassikere. Selv betrakter han sin diktning som en utvidelse av sin sjelsørgerfunksjon. Og han er en av de diktere som har bevart i seg evnen til et nært og fortrolig forhold til naturen.

Asia: veien til kirkelig fornyelse
Fornyelse av kirken i Asia var temaet da Føderasjonen av asiatiske bispekonferanser møttes i Thailand tidligere i år. I åpningstalen sa erkebiskop Orlando Quevedo av Cotabato på Filippinene at "hvis kirken ønsker å evangelisere, må den ta inn over seg de asiatiske folks sorger og gleder. Den må ikke være triumfalistisk, men en ydmyk ledsager og partner for Asias folk i deres søken etter Gud og i kampen for rettferd og harmoni."

Kirken må "bevege seg bort fra en abstrakt, uengasjert universalisme og bli en 'ekte lokal kirke' som gir kjøtt og blod til 'Kristi legeme i det enkelte folk her og nå i tiden'. (-) Den må oppgi sitt komfortable og ukritiske forhold til verdens rike og mektige og bli 'en kirke for de fattige og for de unge'," sa Quevedo. "Vi må stadig spørre oss hvilket bilde av kirken vi viser våre asiatiske brødre og søstre. Ser de oss som et konkret uttrykk for den medfølende selvopp-

ofrelse og hengivelse som kjennetegnet Jesus selv, han som ble en ydmyk tjener for vår skyld? I hvilken grad er kirken blitt inkulturert i Asia? Forkynner vi livets evangelium på en meningsfylt måte for Asias folkeslag og kulturer? Er vi en dialogens kirke? Er vi en 'deltaker-kirke' hvor legfolket er aktivt medansvarlige for kirkens liv og tjeneste? (-) et fellesskap som ledes av Ånden og i levevis vitner om fellesskap og transcendens?"
 CNS

18

Jeg spurte ham en gang hva hans store kjærlighet til naturen bunner i, og han svarte:

"Jeg begeistres over alt naturen gir oss, jeg fengsles av dens mangfold, av dens farger, lyder og lukter. Jeg vender tilbake til gamle Linné, den svenske naturforskeren som navnga vekster, fugler og andre dyr. Jeg har studert naturen lenge og omhyggelig, og jeg har lest naturhistoriske bøker. Jeg har samlet urter. Når det snakkes så mye om mennesket, om humanismen i alle dens fremtredelsesformer - ja, da ser jeg for meg den skjønnhet som finnes i naturen og de ville dyrene, ser for meg pirolfuglen med sitt gule bryst, de ville kaninene, de glatthårede hundene. Vår store dikter Juliusz Slowacki skriver i en ofte sitert formulering i sitt verk 'Beniowski' at Gud er de ustyrlige hesters Gud og ikke de krypende ormenes. Men etter min mening er han også bilenes, maurenes, marihønenes og . . . Gud. En slik måte å betrakte naturen på, lærer oss ydmykhet, ikke sant?"

Når alt kommer til alt, synes pater Twardowski å mene, er det jo det samme Guds lys som faller på gresshopper og sirisser, som det som faller på menneskene. I et av sine dikt påstår han enda til at han gjerne ser at man kaller ham "Johannes av Marihønen", på polsk "Jan od Biedronki", ettersom det nettopp er fra evangeliene han har den oppfatning at Gud med sin kjærlighet omfatter alt som lever på jorden.

Jan Twardowskis diktning skiller seg ut når vi ser den på bakgrunn av det rike landskap den polske litteratur utgjør. Men hvordan skiller den seg ut? Hans diktning plasserer mennesket i uvanlige situasjoner, og han viser deres ofte overraskende reaksjoner i møtet med den kristne tro. Troens erfaring er så viktig at den ofte avslører det lattervekkende og utilstrekkelige ved de menneskelige reaksjoner i slike situasjoner. Twardowski beskriver alt med

Baby Johannessen - er pensjonert journalist med lang fartstid både i norsk presse og i katolske legmannsarbeid.

humor og distanse. Verken i hans prosa eller i hans poesi finner vi noen form for statisk selvtilstrekkelighet. Innimellom kan han nok drive gjøn og ap, men når det skjer, er det alltid uten ondskap. Ikke uten grunn heter en av hans bøker "Tillitsfullhetens tegn". Og dikteren Twardowski legger vinn på ikke å overskride den hårfine grensen der det seriøse glir over i det latterlige.

Pater Twardowskis tro er en dynamisk tro, ingen statisk tro:

"Troen oppsluker meg, men min tro er ikke statisk, den gjør ikke opphold, men oppdager alle verdens lønnskammer på nytt, jeg tørster etter å senke meg ned i den verden som er felles for oss alle, jeg søker svar på angstfulle spørsmål det er menneskets lood å stille, de som har sitt opphav i følelsen av å være alene med angsten for de siste ting.

Antall katolikker øker, men. . .

Antallet katolikker i verden øker, ifølge siste utgave av Vatikanets "Annuario Pontificio": I 1998 var tallet 1.045 milliarder - 40 millioner mer enn i 1997 - d.v.s. at 17.4% av verdens befolkning er katolikker, en svak stigning de siste årene. Det er også en svak stigning på verdensbasis i antall prester (404.208 i 1997 mot 404.626 i 1998) og prestestudenter (109.171 i 1997 mot

101.828 i 1998). "Særlig i Afrika og Latin-Amerika er det en gledelig økning i antall prestestudenter", heter det i en kommentar fra Vatikanet. Også tallet på permanente diakoner, kateketer og legmisjonærer stiger på verdensbasis. Den mest katolske del av verden er det amerikanske kontinent hvor 63.1% er katolikker. I Europa er 41.4 prosent av befolkningen katolikker, i Oceania

26.9%, i Afrika 15.6% og i Asia 3.1%.

Men, advarer The Tablet, statistikker bør håndteres med varsomhet. I Latin-Amerika f.eks. er millioner av dømte katolikker i de siste årene gått over til pinsemenigheter, og ser man siste halvdel av 1900-tallet som helhet, har antall katolikker i forhold til verdens totale befolkning, sunket betydelig: I 1950 var 25% katolikker.

Pater Twardowskis dagboksopptegnelser, disse underfundige og spøkefulle notatene jeg nevnte innledningsvis, har vært en stor salgssuksess. Selv kaller han dem en samling småhistorier nedtegnet "på fritiden".

Interessant nok søker dette barn av Warszawas gater og plasser med forkjærlighet sin tematikk i naturen. Men ved siden av hans mottakelighet for naturens skjønnhet, kan man ikke unngå å legge merke til et annet trekk ved hans forfatterskap, nemlig den varme humor når han taler om Gud, om mange av sine favorittemner. Han er alt annet enn konvensjonell. Med diktet "På Powazki-kirkegården" har han skapt en annerledes elegi:

PÅ POWAZKI-KIRKEGÅRDEN

Jeg går ikke dit for å høre fuglene syng,
ikke for å se strandtistlenes blomster-
vell.

Skygger følger ekornet der det hop-
per omkring,
skjermet under sin lattermilde hale.
Eføy-hekken vokser kjempehøy, den
ligner
en svingermor som slynger seg om sin
svigersønn.

Nei, ånder er ikke dette, men et skrek-
kens monument,
lik et menneskes store ry, krepert i
dypeste ensomhet.

Men se, en makk kryper langsomt
over navnene -
akk dette vemod - å elske de levende
over all måte.

Og mens skyggene senker seg over
Rydz-Smigly's grav,
går jeg omkring, tenker, undres og
tier:

Mange her er yngre enn meg, men
dog: De er gått bort.

Presten og dikteren gir oss del i sine
versifiserte bønner. Han lar oss få del i
ham selv. Hans dikt taler om hvor

ytterst nødvendige medmenneskene er
for ham, han betror oss sine egne
ønsker og svakheter, han taler hvis-
kende om det som er aller viktigst - om
kjærligheten. Alt dette gjør at han får
en særskilt kontakt med sine lesere og
tilhørere.

Hva hans egen biografi angår, er han
ytterst diskret, med unntak av det som
har med hans forkynnergjerning å gjø-
re. Typisk er følgende utsnitt fra hans
vakre og personlige dikt "Det som var":

*Gammeldagse dikt som rører sinnet,
de har alt som hører til:*

*rytme, rim og vers,
de er vekke nå for godt,
lik gamle borger og slott.*

Vi vet: Stillhet er større enn taushet.

Hos Twardowski finner vi såvel dik-
terisk oppfinnsomhet som en subtil
sans for humor. Dette kommer tydelig
frem i to av hans senere diktsamlinger,
"Så mange håp gjenstår" og "Et kors
ved veien", samt i en vakker bok for de
yngste, "En kastanje for en millionær".
Her et dikt fra "Så mange håp gjen-
står":

Å GÅ BORT

Å gå bort - slik at jeg lengre kan
huske

ekornene som brakte kabaretenes
morskap

til kirkegården,
kan huske hunden som hylte i

megafonen,
som skjelte riksstyret ut,
tårene som lik en elv flyter fra

himmelen
en elv full av ender,
han som døde for at andre skulle

kunne tro.

den ro som senker seg -
når du i din fortvilelse betrakter alt
det fjerne.

Man fristes til å spørre om pater
Twardowski med denne poetiske meta-
for er i ferd med å forberede seg til de
evige himler. Men dette spørsmålet har
jeg ikke våget å stille ham, til tross for
at jeg kjenner ham godt: Vårt vennskap
begynte for over tredve år siden.

Med sin ordkunst har Jan Twardow-
ski evnet å nå frem til brede lesermas-
ser, han verdsettes både av den forfine-
de lyrikkskjønnen og av den ganske
vanlige lyrikkleser. Ikke før er bøkene
hans utgitt, før de forsvinner fra bok-
handlernes hyller.

Til slutt et par ord fra ham selv om
hans forfatterskap, skrevet i anledning
av en utgave av hans utvalgte dikt i
1979:

"Verden er oss gitt, og da mener jeg
virkelig er oss gitt, ikke bare som en
gjenstand for vår fantasi. Den eksiste-
rer ikke som tanke (. . .) men den eksis-
terer som en samling av ting som er til.
Det er av den grunn jeg liker å kalle alt
ved navn: trær, blomster, stener. Jeg
befinner meg milevidt fra det som er så
vanlig i dag, nemlig at man benytter
seg av tegn: en fugl, en fisk, et blad, en
blomst. For jeg ser jo at det er en hak-
kespett, en geit, en elefant, en ørret, en
grevling - verden er konkret og ikke
anonym (. . .) Jeg fengsles av verden
omkring meg, dens farger, lyder, lukter,
mangeartethet. Jeg vender tilbake til
gamle Linné, som nevnte ved navn alle
vekster, fugler og andre dyr."

Når jeg leser pater Twardowskis dikt,
minnes jeg ofte hva en av polsk dikt-
nings klassikere, Cyprian Kamil Nor-
wid, en gang skrev, ord jeg vil avslutte
med: "Søk deg selv dine venner, vis
andre mennesker ditt mot. Kjærlighet
lever ikke av kamp, livet er en seier."

Paven:

Det 2. Vatikankonsil må gjenoppdages Under et møte i Vatikanet tidlig i mars kritiserer paven dem som ser Det 2. Vatikankonsil som et radikalt brudd med kirkens fortid. Møtet, som inngikk i den "samvittighetsransakelse" paven har satt på dagsordenen for Jubileumsåret, hadde samlet over 200 kardinaler, biskoper, teologer og historikere, om temaet: I hvilken grad er Det 2. Vatikankonsil satt ut i livet.

Det 2. Vatikankonsil er "blitt fordreiet av uforstående forskere," sa paven. Konsilet var først og fremst en troshandling, og "den som prøver å forstå konsilet uten å ta hensyn til dette, er ute av stand til å forstå konsilets virkelige betydning (-) Bare i troens perspektiv kan vi forstå konsilet og det rike innhold som ennå venter på å bli oppdaget."

Pave Johannes XXIII's oppfordring til "aggiornamento", til "ajourføring", må følges opp med en "approfondimento", en

dypere forståelse av konsilet. "I den prosessen må vi ikke miste konsilfedrenes virkelige intensjoner av syne," sa paven. "Deres lære må gjenoppdages, det innebærer at vi må bort fra de partiske og forutinntatte tolkninger som har hindret konsilets lære i å komme fullt og helt til uttrykk (-) Den som ser konsilets lære som et brudd med fortiden, tar så avgjort feil: Dets lære er i tråd med troen slik den har vært til alle tider."

CATHOLIC HERALD

Ved århundreskiftet følte de fleste av oss behov for å stoppe opp og tenke over våre liv: fortid, nåtid og fremtidsperspektiver. Aviser, radio og fjernsyn formidlet interessant programmer for å hjelpe oss i prosessen, og blant disse var to innlegg i NRK radio siste uke i januar: *Sånn er livet* og *Verdibørsen*. Blant intervjuobjektene var undertegnede, og gjennomgangstemaet var renselse og bot.

"Hvorledes ser en nonne på begrepene renselse og bot ved inngangen til et nytt århundre? Er det nødvendig å gjøre bot? Hva betyr det i det kristne liv? Hvilke former kan det ta?"

Programmene handlet om vårt årtusens mangfoldige måter å starte et nytt årtusen på gjennom renselsesprosesser, fornyelse og omvendelse.

I antikken

Aristoteles skrev om begrepet *katharsis*, og at alle må gjennom et forstadium av renselse for å nå inn til mysteriet. I antikken var den greske tragedie en renselse av tilskueren for enhver form for urenheter. Ved å gjennomleve tragedien oppnådde man en renselse, og man ble helere. Den greske musikken (de lydiske og frygiske tonearter) var egnet til renselse. Dette finner vi igjen i den gregorianske kirkemusikken som danner rammen om den monastiske liturgi. Ved disse former for renselse ble menneskene befridd fra destruktive krefter og tilbakeført til naturens renhet.

En negativ side ved disse renselsesprosessene kunne være en flukt fra virkeligheten, fra sin egen natur, ja, sågar forakt for den. For det luk-

ter vondt av naturen noen ganger, også vår egen kropp! Faren for patologiske trekk i fanatiske livsinnstillinger risikerte (og risikerer også i dag) å ta overhånd.

Vår situasjon

Tiden er kommet for å samle oss. Hva mener vi med begrepet *renhet*? Vi snakker om en *renset* kropp og en *renset* sjel og en *renset* kropp ved faste. Faktum er at spiser vi for meget, og vi spiser galt. Noe er galt med oss og må gjenopprettes.

Ordet *bot* kommer fra verbet å *bøte*, det vil si gjøre helt igjen noe som er gått i stykker. Dersom vi har ødelagt noe, må vi også reparere dette.

Aase Cathrine Myrtveit spurte meg i intervjuet: "Hvorfor pine seg selv? Hva er vitsen? Er det vaner fra middelalderen hvor dette med lidelse stod høyt i akt? Dreier det seg om å etterligne Jesu lidelse ved å påføre seg selv lidelse? Hva med pisking og andre selvpåførte lidelser? Er det ikke en form for masochisme eller underbevisst sadisme?"

For Kirken

I kristen sammenheng har askese og bot alltid vært næret av troen og et uttrykk for kjærlighet. Apostelen

Paulus skriver i 1. Kor 13: "Om jeg har all tro så jeg kan flytte fjell, men ikke har kjærlighet, da er jeg intet." I kjærlighet forener vi oss med Kristi Legeme som er Kirken, dette er en forlengelse av hans egen lidelse og død i vår egen kropp, for menneskenes frelse. Bare kjærligheten driver oss til dette, gjennom og ved den Hellige Ånd som er gitt oss. Dette beskriver Paulus slik: "Nå gleder jeg meg over mine lidelser for dere, og det som ennå mangler i Kristi lidelser, utfyller jeg på min egen kropp; jeg lider for hans legeme, kirken." (Kol 1,24) Lidelse for lidelsens skyld er en patologi!

Medlidelse i kjærlighet er en livskraft og en livsutfoldelse. Med Det 2. Vatikankonsil tok vi avstand fra de overdrevne former for askese og bot som til syvende og sist verken var konstruktive for enkeltindividet eller for Kristi Legeme. Kjernen i boten er likevel forblitt den samme: å elske Kristus av hele sitt hjerte og sin neste som seg selv.

Hele mennesket er Guds tempel

Det er viktig å ha et godt forhold til sin egen kropp, et sunt forhold til sine medmennesker og et sunt fromhetsliv. Basis for det hele er en sunn fornuft og en sterk tro, gjennomsyret av kjærlighet. Smerten som dette medfører, bidrar til vår modning og utvikling. I dag er det imidlertid blitt moderne å døyve smerten med f. eks. overdreven trimming, piller eller alkohol. Sannheten er at vi ikke skal ha det for lett. Da blir vi psykisk og fysisk svake mennesker. Det er gjennom motgang vi modnes. For å bli sterke, trenger vi utfordringer.

Oslo Katolske Bispedømme:

To presteviglsler i juni

"Med glede kan vi kunngjøre at biskop Gerhard Schwenzer har meddelt at han vil pres-
tevie oss," meddeler Ngyen Tuan Van og
Reidar Voith i menighetsbladet for St. An-
sgar menighet i Kristiansand. De to ble viet
til diakoner sist sommer. Prestevigselen
finner sted i St. Olav domkirke i Oslo lørdag
24. juni kl. 13.00.

"Med prestevielsen er det for oss begge
en mangeårig forberedelse om ser sin ende,
samtidig som vielsen markerer at det even-
tyr prestetjenesten er, endelig begynner for
alvor," skriver de to diakonene. "Vi gleder
oss og håper dere alle vil ta del i vår glede,
samtidig som vi vil be dere alle å huske på
oss begge i deres forbønner."

Til dem som etterlyser
St. Olav nr. 2-2000:
St. Olav 1-2000
var et dobbeltnummer
og skulle vært nummerert
St. Olav 1:2-2000,
men korrekturen sviktet.

Hvis livet blir for "lett", gir dette oss
en svak og lite motstandsdyktig
generasjon.

Ordet *tålmodighet* kommer av å
tåle, holde ut, være i smerten, og det-
te åpner sinnet for høyere verdier.

Vi er Guds tempel og har gudsbil-
det i oss. Ordet ble menneske, og
kroppen, som er Guds tempel, skal
behandles med respekt og ærefrykt.
Til forskjell fra katarene som skilte
skarpt mellom kropp og sjel, (krop-
pen var det ondes sete), har vi en
enhetlig oppfatning av mennesket:
Hele mennesket er Guds tempel.
Mennesket er det skjønneste av alle
ikoner, derfor skal det ikke lemles-
tes, men æres.

Boten har en overnaturlig dimensjon

Mennesket guddommeliggjøres
gjennom helliggjørelse ved nåden.
Nåden frigir gjennom boten, idet
boten er et avkall og en overvinnelse
over de nedbrytende krefter såvel
innenfra som utenfra. Boten får da en
overnaturlig dimensjon: Vi frelses
ved nåden alene. Var det ikke det lut-
heranere og katolikker ble enige om i
oktober i fjor da *Felleserklæringen
om rettferdiggjørelsen* ble underteg-
net i Augsburg? Oppfatningen og
forståelsen av avlaten kommer da
også i et nytt lys: Når vi har skriftet
og fått tilgivelse for våre synder, får
vi i tillegg ettergivelse av straffen:
Dette er renselse av hukommelsen.
Det handler om å forandre vårt livs-
mønster.

*Sr. Anne-Lise Strøm o.p.,
Lunden kloster, Oslo*

Mot nye mål?

Er det en foreløbig sluttstein på
den veien Kirken har fulgt noen år -
eller er det utsiktspunktet mot en
videre utvikling som kan føre oss
mot utrolige mål?

I sin preken i St. Katharinaklostre-
ret i Sinai 26. februar snakket Paven
om de tre store monoteistiske
religioner som har sitt utspring i
denne delen av verden - jødedom-
men, kristendommen og islam. Her
sa han ifølge den engelske teksten
slik den er gjengitt i ZENIT News
Agency: "Vinden som i dag blåser
fra Sinai (. . .) bærer med seg en
oppfordring til dialog mellom dem
som følger de store monoteistiske
religioner som står i menneskehe-
tens tjeneste. Dette gjør det klart at i
Gud kan vi finne vårt møtested - i
Gud den allmektige og barmhjertige,
og i Gud, universets skaper og
historiens herre, som ved slutten av
vårt jordiske liv skal dømme oss
med perfekt rettferdighet."

"Gud den allmektige og barm-
hjertige" og "universets skaper og
historiens herre" er henholdsvis den
islamske og den jødiske definisjo-
nen på Gud, for ikke å si musli-
menes og jødernes trosbekjennelse.
Dette er vel første gang Paven har
valgt å bruke denne ordlyden for å
slå tydelig fast at både form og inn-
hold i uttrykkene stemmer overens
med kristen tro. Aldri tidligere har
han vært så klar på dette punktet,
såvidt jeg har sett.

Etter Det 2. Vatikankonsil opp-
hørte all Kirkens misjonsvirksom-
het blant jøder. Betyr Pavens nye
utsagn at misjonering rettet mot
muslimer også kan tenkes stanset?
At økumenisk arbeid kan utvides til
å omfatte alle troende? Kan vi vente
en utvidet dialog og enda tydeligere
utsagn om en allerede eksisterende
enhet?

For å sette det på spissen: Kan det
tenkes at Vatikanet er i ferd med å
følge det initiativ som St. Hallvard
kirke i Oslo har tatt, og gjerne vil
føre videre? Det vakte for noen få år
siden en smule oppmerksomhet at
St. Hallvard og moskéen i Åkeberg-
veien hadde gjensidige besøk, gode
samtaler og gaveutveksling uten at
noen av partene forsøkte eller
ønsket å misjonere hos hverandre.

Det er i alle fall lov å håpe.

Per Bang

Chile: Pinochet hjemme igjen
"For å være, ifølge engelske eksperter, for syk til å stilles for retten, så han heller pigg og kry ut da han ankom flyplassen i Santiago de Chile," skriver det franske katolske ukebladet *Pélerin Magazine* i forbindelse med tidligere diktator Augusto Pinochets gjensyn med hjemlandet nylig. Den 2. mars i år bestemte den engelske utenriksminister Jack Straw at Pinochet, som i sytten måneder har sittet i herskkelig husarrest utenfor

London, likevel ikke skulle utleveres til Spania for å svare for hans regimes forbrytelser i Chile i "terror-tiden fra 1973 til 1990". Et chilensk militærfly fraktet Pinochet fra London til Chile; en hel fløy ved et militærssykehus i Chile har i lengre tid har stått tom i påvente av presidenten.

"Vi må ikke miste av synet de store resultatene vi tross alt har vunnet," understreker Paul May i Den chilenske komité for rettferdighet. "Pinochet er nå generelt diskredi-

tert, og Storbritannia er i fremtiden intet tilfluktssted for tyranner." Amnesty International sier i et kommuniqué at "den presedens som, takket være denne affæren, er etablert, er den viktigste i internasjonal rett siden Nürnberg-prosessen. Det er nå klart at forbrytelser som tortur kan bli rettsforfulgt uavhengig av hvor i verden anklagede måtte befinne seg, og uavhengig av hvor forbrytelsen måtte ha funnet sted."

22 Jeanne Wreden: Mystikk i den dominikanske tradisjon

Det hører med til de sjeldne begivenheter når det utkommer noe om dominikanerordenens historie og tradisjon på norsk. Det er derfor svært gledelig at Gunnar Wicklund-Hansen har påtatt seg arbeidet med oversettelsen av boka til Richard Woods, *OP: Mysticism and Prophecy*. På norsk har den fått tittelen: *Mystikk og profetisk handling*, med undertittel: *Trekk ved den dominikanske tradisjon*.

Boka utkom på engelsk for mer enn ti år siden, men forfatterens innfallsvinkel gjør at den bevarer sin aktualitet såvel for dem som måtte være interessert i mystikkens utvikling i teologihistorien, som for dem som ønsker å vite noe om den dominikanske spiritualitets teologiske fundament.

I omfang er det intet stort verk, og noen vil kanskje savne noe mer nøyaktige litteratur- og kilde-henvisninger. Likevel inneholder den blant annet mye interessant kunnskap om innflytelsesrike dominikanere, som vanligvis bare svært sjelden eller aldri nevnes i historiske og biografiske fremstillinger det er naturlig å sammenligne boka med. Man blir påminnet om at selv de betydningsmessige "største" skikkelser i teologihistorien ikke har vært uavhengig av andres innsats og påvirkning. Albert den Stores innflytelse på Thomas Aquinas evne til nytenkning f.eks, kan neppe overvurderes. I ettertid har han stort sett kommet i skyggen av sin fremragende student, men i denne boka får Albert sin rettmessige plass

som en av de mest interessante og kunnskapsrike mennesker i vår historie.

Mystisk teologi og dominikansk spiritualitet

Woods ønsker å utforske den dominikanske spiritualitet innenfor rammen av mystisk teologi, som måter å leve på. Det dreier seg her om en slags spekulativ, mystisk teologi, slik man særlig finner den utviklet hos Thomas og Mester Eckhart i dominikansk tradisjon. Disse og andre, som f.eks den hellige Dominikus og Katarina av Siena, legemliggjør typiske trekk i den dominikanske spiritualitet i dens opprinnelige vitenskapelige, mystiske og profetiske uttrykksmåte (s. 12-13)

Mystisk teologi søker å beskrive menneskets mulighet til å erkjenne "den skjulte Gud". Hva vet vi, og hva kan vi positivt (katafatisk) si som er sant om Gud ut fra våre erfaringer? Eller er Gud så ubegripelig at alle våre karakteristikker kun blir svar på hva Gud ikke er (anafatiske utsagn)?

Woods trekker linjen fra antikken, gjennom urkristendom og kirkefedre og viser hvordan man i middelalderen nådde fram til den teologiske oppfatningen at man i erkjennelse av Gud egenlig intet visste. De dialektiske motsetninger blir således forenet i en slags syntetisk tilslutning til en "viten" om Gud gjennom "ikke-viten."

Hva er "spiritualitet"?

Woods benytter ofte ordet "spiritualitet", men man forstår fra begynnelsen at begrepet ikke er helt uproblematiske. På den ene side mener han åpenbart at det er en spesikk "dominikansk" spiritualitet som kommer til uttrykk i ordenens livsform og teologi, men så hevder han på den annen side at det ville være en misforståelse å fortsette en entydig dominikansk spiritualitet klart forskjellig fra f.eks karmelittisk, fransiskansk eller jesuittisk. For i den dominikanske tradisjon vil man hverken finne noen heldekkende, åndelig doktrine eller noe enkelt verk som sammenfatter den "dominikanske spiritualitet", hevder han (s.14-15).

En del av problemet kan være at man synes å legge forskjellig meningsinnhold i betegnelsen "spiritualitet". Woods gir noen eksempler på definisjoner som har vært benyttet av teologer i moderne tid, og det er litt forbausende å se hvor forskjellige de er. I Europa dukker ordet først opp i litteraturen rundt 1500-tallet, så her får man ingen hjelp direkte fra f.eks Thomas Aquinas eller Mester Eckhart. Woods selv foreslår en definisjon hvor han i et forsøk på presisering skjelner mellom kollektiv og individuell spiritualitet.

Det finnes noen identifiserbare trekk og temaer, som man positivt kan si tilhører den dominikanske tradisjon, og som gjør den særpreget og forskjellig fra andre ordenstradisjoner innenfor Kirken. Når man studerer ordenens historie, vil man etter hvert få et bilde eller en slags "smak" av den dominikanske tradisjons særpreget, men man vil ikke finne noen felles vei eller åndelig metode, ifølge forfatteren.

Det "blandede" ordensliv

Mystikk og profetisk handling, slik det på forskjellige måter f.eks kommer til uttrykk hos den hellige Dominikus,

Jeanne Wreden - cand.theol. fra Oslo Universitet, er sykepleier og homeopat; hun tilhører Legdominikanerne i Oslo og har også vært gruppens leder.

Sveits: anti-jødiske ytringer en synd

"I kristent perspektiv er anti-jødiske ytringer en synd, for jødedommen er og blir vår mor," sier Den sveitsiske bispekonferanse i forbindelse med en internasjonal rapport, utarbeidet av en internasjonal historiker-kommisjon. Rapporten anklager Sveits for "moralsk uforsvarlig" flyktningepolitikk under den 2. verdenskrig: 24.000 flyktninger, mesteparten jøder, ble avvist ved den sveitsiske grense av frykt for "fremmed-oversvømmelse".

CiG

Klosterliv på åremål ?

Kapusinerklosteret i Tilburg i Nederland vil åpne for kloster på åremål for interesserte menn og kvinner. I tre eller fem år skal de kunne delta i brødrenes ordensliv uten å avlegge løfter. De skal "be, spise, vaske opp og arbeide sammen og - når dagen er over - snakke sammen," sier abbeden, Hans de Visser. Idéen stammer fra klosterfellesskapet selv: Bakgrunnen er at mange mennesker føler et stort behov for besinnelse og tiltrekkes av klosterlivet.

CiG

Japan: lengsel etter tegn og inspirasjon
Japans vestlig pregede kirke er i ferd med å endre seg til en inkulturert og mer mystisk orientert kirke, som hever seg over sine egne røtter og står i dialog med store religioner og kulturer. Det er provinsialen for de japanske jesuitter, Adolfo Nicolas, overbevist om. Det handler om å "stille befolkningens tørst etter levende tegn, inspirasjon og veiledning", sier Nicolas, ifølge Christ in der Gegenwart.

23

Albert den Store, Thomas Aquinas, Mester Eckhart og Katarina av Siena, er to hovedsøyler i det byggverk som former dominikansk ånd, livsform og apostolat - et samlende konsept som uttrykker middel og mål som en helhet.

Thomas formulerte det som skulle bli alle dominikaneres livsprogram: "*Contemplari et contemplata aliis tradere*" (kontemplasjon og videreformidling av det kontemplerte til andre).

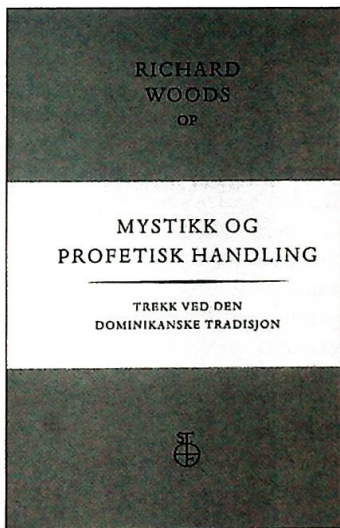
For Thomas var det nettopp denne "blandede" livsform av kontemplativt, indre bønneliv og utadrettet aktivitet gjennom forkynnelse og nestekjærlighet som, etter hans mening, gjorde ordenens livsform overlegen i forhold til andre ordenstradisjoner.

Det har utvilsomt preget ordenens åndelige liv og teologi at medlemmene stadig har måttet anstrenge seg for å finne den rette balanse og rytme mellom bønn og aktiviteter. Men for den dominikanske spiritualitet, om vi nå forutsetter at den eksisterer, har dette alltid vært en vedvarende dynamisk og konstituerende faktor i ordenens identitet og møte med skiftende tiders utfordringer.

Laudare - Bendicere - Praedicare uttrykker dominikanerens tjeneste for Gud og mennesker, men apostolatet er gitt av Kristus og får derfor sin kraft og retning fra ham gjennom det kontemplative bønneliv og - studiet av Skriften. Det representerte noe nytt i sin tid da den hellige Dominikus fra begynnelsen la vekt på brødrenes utdannelse i teologi - det manuelle arbeid ble hos dominikanerne i stor utstrekning erstattet med studier. Senere skulle Albert den Stores lære om intellektet få stor betydning for ordenens vektlegging av fornuften som hjelpemiddel for teologenes søken etter Veritas - "Sannheten", som er et annet sentralt begrep i dominikansk tradisjon.

For Dominikus hørte Prekebrødrenes livsform nøye sammen med evnen til

forkynnelse - ikke bare studiene, men bønn, tilbedelse, liturgi og sakramenter, et enkelt liv i fattigdom og fellesskap - etter Jesu eksempel - alt dette skulle bidra til å åpne hjerte og forstand for stadig dypere innsikt i de guddommelige sannheter, og dessuten øke troverdigheten overfor de sjeler som de ønsket å lede til "det evige liv" ved sin forkynnelse.

Mystisk teologi og spiritualitet

Woods har valgt den mystiske teologi som innfallsvinkel i sin diskusjon om dominikansk spiritualitets identitet, formål, karakter og aktualitet. Det kommer imidlertid ikke helt klart fram hva han mener det er som knytter begrepene sammen.

Det gis f.eks ingen utdypende forklaring på hvordan kontemplasjon eller kontemplativt liv skal forstås eller er blitt forstått tidligere i dominikansk tradisjon, noe som ville ha kunnet kaste

lys over den mystiske teologi som praktisk erfaring.

Hva det er som gjør dominikaneren til profet, er også litt uklart, men noe av svaret ligger formodentlig i kapitlet om Katarina av Siena, der helgenen benevnes som "mystikeren i aktiv handling". I et sitat tatt fra William Ernest Hocking: "The Meaning of God in human experience", blir "profet" definert som en "mystiker som kontrollerer historiens krefter, og erklærer hva som nødvendigvis må skje." Man aner hvor forfatteren vil hen, men et såpass sentralt tema i forståelsen av ordenens apostolat hadde vunnet på en grundigere utdyping.

*

I arbeidet med oversettelse av åndelig litteratur til norsk, vil man nok ofte støte på vanskeligheter når det gjelder å finne norske ord og uttrykk som fullt ut dekker meningsinnholdet. Man beveger seg på delvis upløydd mark, så av oversetteren kreves såvel kreativitet som godt kjennskap til det norske språk. I Gunnar Wicklund-Hansens oversettelse kommer forfatterens synspunkter klart fram og stilen flyter greit. Likevel skimtes her og der engelske gloser og språkkonstruksjoner i norsk språkdrakt. En "fornorskings"-korrektur kunne ha ryddet opp i noe av dette.

Boka er - de små skjønnhetspletter til tross - et verdifullt bidrag til den åndelige litteratur på det norske marked. I tillegg til å gi et lærerikt og inspirerende innblikk i dominikansk tradisjon, er Woods bok også en kortfattet og nyttig oversikt over mange av de verk og skrifter som i årenes løp har gjort Prekebrødrenes orden så innflytelsesrik i utforming av Kirkens teologi og fromhetsliv.

Tiden moden for gjennomgripende reformer

Tiden er moden for "grunnleggende" reform av den vatikanske kurie. Og ledelsen av hele den katolske verdenskirke må gjennomtenkes på nytt og forandres i kollektoral retning dersom økumenikken - endelig - skal kunne gjøre virkelige fremskritt. Også paveembedet, Peters-tjenesten, må trekkes inn i prosessen. Det skriver den tidligere erkebiskopen av San Francisco, John

Quinn, i en artikkel i det italienske tidsskriftet "Jesus".

Quinn kritiserer særlig kardinalkollegiets maktfullkommenhet, form og funksjon. Det representerer "et anstøtsstet på veien til kristen enhet", fordi det plasserer bispekonferansene, kollegiet av alle biskoper - som fra tidlig kristen tradisjon av har del i den egentlige ledelseskompetanse og lærefullmakt - lenger nede på stigen. "På en viss måte står kardinalkollegiet over og utenfor

bispeforsamlingene," sier Quinn. Og nettopp det er uakseptabelt for østkirken.

Quinn mener også at bispesynodene skal få rett til å avgjøre saker og ikke bare virke som rådgivende forsamlinger. Dertil bør det arbeides for økumeniske konsiler hvor østkirken biskoper endelig får delta som fullverdige, likeberettigede medlemmer. Videre bør lokalkirkene trekkes inn i forbindelse med bispeutnevelser. CIG

24 Baby Johannessen: Sakrale kunstneriske uttrykk

Bærum Kunstforening avholdt i februar i år en kunstutstilling noe utenom det vanlige, idet moderne kunstnere som står på en religiøs plattform, var invitert til å stille ut, deriblant også katolikker. Utstillingen ble åpnet med en tale av magister **Lars Roar Langslet**, som vi nedenfor skal komme tilbake til.

Utstillingen ble en stillferdig kunstnerisk manifestasjon uten de vanlige religiøse klisjéer. Her dreiet det seg om kunst.

På vår forespørsel opplyser formannen i Bærum Kunstforening, Bjørg Romøren Aasheim, at utstillingen var ment som starten på et nytt årtusen. Hun sa at det da er viktig at en utstilling har et tema som har med årtusenskiftet å gjøre. Det var foreningens kunstneriske råd som hadde idéen, en idé styret bifalt. Bjørg Romøren Aasheim sier at utstillingen ble en markering av det som skjedde ved Jesu fødsel for 2000 år siden.

På spørsmål om hvordan utstillingen slo an, svarer kunstforeningens formann: - Oppslutningen har vært utrolig. Besøket har vært godt hele tiden. Under åpningen var det helt tett av folk her. Vi har opplevet oppslutningen om denne spesielle utstillingen som en gledelig ting.

«Sakrale uttrykk - ved et vendepunkt» hadde følgende utstillere:

Roland Lengauer med spennende skulpturer; Liv Benedicte Nielsen med vakre malerier og grafikk inspirert av kirkeårets liturgi; Barbro Raen Thomassen med sine spesielle tegninger; Ørnulf Ranheimsæter med sin egen-

Baby Johannessen - er pensjonert journalist med lang fartstid både i norsk presse og i katolske legmannsarbeid.

artede grafikk og sine tresnitt; Victor Sparre med sine bibelinspirerte malerier; Jean-Louis Tarrou med fargesprakende religiøse fantasier og Gunnar Torvund med tankevekkende skulpturer.

Alle disse kunstnere hører med blant eliten i den norske kunstverden, representert med sin kunst i sentrale offentlige samlinger og med store utsmykningsoppgaver bak seg, blant annet i kirker; som utøvende kunstnere går de alle stille i dørene. De tilhører ikke den såkalte kunstelitens høytropende og mediakåte falanger.

Det var et flott initiativ Bærum Kunstforening her tok. Kanskje det kan inspirere kunstforeninger rundt omkring i landet til en lignende oppfølging?

Lars Roar Langslet's foredrag ved utstillingens åpning sto i stil med den kunst som her skulle presenteres. Han talte om «Det sakrale og kunsten». Det ble en kunsthistorisk lynvisitt til tidligere tider. La oss her bare ta med noen smakebiter:

«Dagens utstilling samler seg om det sakrale som en viktig dimensjon hos noen av våre mest interessante samtidskunstnere.

Dermed griper den fatt i et av de store temaer i billedkunstens lange historie - ja, jeg ville si det største.

De eldste malte bilder vi kjenner, hulemaleriene, hadde etter alt å dømme en kultisk-magisk funksjon. Menneskets forhold til det hellige satte altså spor allerede der men den religiøse forestillingsverden som lå bak, har vi små muligheter for å fatte

Gjør vi spranget frem til europeisk høymiddelalder, da kunstlivet først og fremst stod i Kirkens tjeneste, møter vi en kunstfilosofi som er innvevet i tidens teologiske helhetsforståelse. Gud er den fullkomne Sannhet, Godhet og Skjønnhet, men så høyt hevet over alle menneskelige kategorier at vi bare kan møte ham gjennom tegn. Når mennesket følger sin iboende trang til å søke det sanne, det gode og det skønne, ledes det langs ulike veier til det samme mål, som er Gud. Kunsten er veiviser mot det skønne - i sine billeduttrykk gir den oss menneskeskapte tegn som allikevel avspeiler Gud, all skjønnhets kilde

Men denne høye vurdering av kunsten som speilbilde av det sakrale førte ikke til noen glorifisering av kunstneren. Han ble oppfattet som håndverker, den anonyme tjener for kunstens høye kall.

Kunstens verdsliggjøring kom med renessansen, skriver de fleste kunsthistorikere - det var da blikket ble vendt utover, mot menneskenes verden Samtidig ser vi spirene til den glorifisering av enkeltkunstneren som kulminerte i romantikken Det er nok gode grunner for å se renessansen som et veiskille. Men sansen for det sakrale levde allikevel videre, som en hovedlinje i kunstlivet

Det var først fra opplysningstiden og i den stridbare ateisme på 18- og 1900-tallet at det ble en hovedsak å feie ut religionen og alt dens vesen og sette tankeklar vitenskap og vitenskapelig funderet ideologi isteden. Mennesket etablerte seg som verdens herre. Også billedkunsten måtte renses for bindin-

Bosnias biskoper: ikke forlat landet!

Bispekonferansen i Bosnia-Herzegovina oppfordrer bosnere til ikke å selge sin jord og forlate landet. I hyrdebrevet "La oss sikre vår overleverte arv" oppfordrer biskopene folk til ikke å forlate sine landsbyer, men i stedet samarbeide om å sikre borgerrettigheter og frihet. Biskopene er klar over at mange ikke stoler på regjeringen og dens tjenestemenn, og at de derfor selger sine eiendommer og flytter fra landet. Men, fremholder biskopene, derved går de, indi-

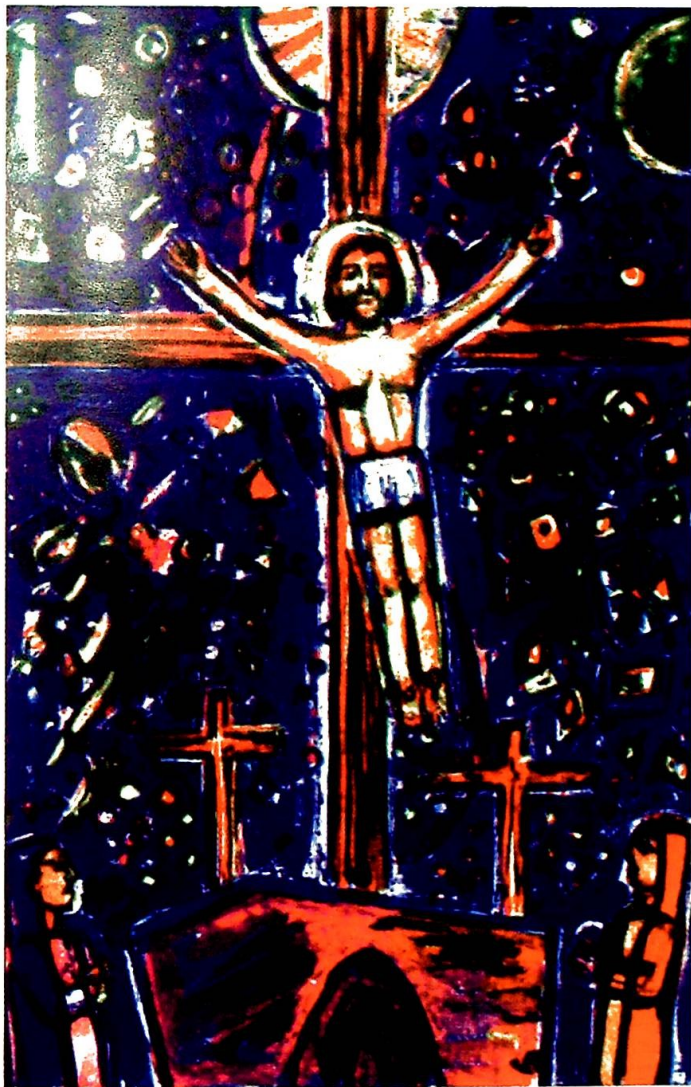
rekte, den etniske rensingens ærend: "Vi oppfordrer dere derfor på det sterkeste til å bli."

Dayton-avtalen etter krigen 1992-95 delte Bosnia i en muslimsk-kroatisk føderasjon og en serbisk republikk. Mange flyktninger, særlig muslimer og kroater, har ikke fått flytte tilbake til sine hjem i de serbisk-kontrollerte områdene; andre har ikke lenger hadde et hjem å vende tilbake til.

THE TABLET

Polske biskoper for EU

Polens katolske biskoper, som hittil har vært heller reserverte overfor evt. polsk medlemskap i EU, er nå enstemmig for. Det sa erkebiskopen av Gdansk, Tadeusz Gocłowski, ved avslutningen av bispekonferansens møte nylig. Til tross for adskillig berettiget engstelse i deler av befolkningen, ser man intet alternativ til EU-tilslutning, fremholdt Gocłowski.

Orig. lit. 125/175

PÅSKE

Liv Benedicte Nielsen

ger til gammel overtro og finne sin rette plass i det moderne, avkristnede samfunn.

Men det merkelige skjedde at der sansen for det sakrale ble feiet ut av hoveddøren, fant den bakveien inn igjen som en fornyende kraft i kunsten.

I en verden som ble mer og mer sekularisert, og som forviste religiøs tro til den irrasjonelle privatsfære, stod billedkunsten ofte frem som vitne om det sakrale - gjennom tegn som var gjennomlyst av styrken i det de pekte mot.....»

Paven saligkåret 44 martyrer

Den 5. mars ble 44 nye martyrer saligkåret av pave Johannes Paul II. Blant disse martyrene er sr. Maria Mardosewicz og ti andre medlemmer av ordenen "Den hellige familie i Nazaret"; de ble drept av Gestapo i Novgorod i nåværende Belarus i august 1943. De tilbød sine liv mot at 120 fanger ble fri; de 120 ble satt fri eller deportert, mens alle søstrene på én nær ble drept.

Paven saligkåret også Thailands første martyr-prest, Nicholas Bunker Kitbamrung. Han ble anklaget for å spionere for franskmennene under krigen mellom Frankrike og Indokina i 1941 og dømt til 10 års fengsel. I fengselet førte han 68 medfanger til tro og dåp. Han døde i 1944 av mishandling og underernæring.

Hele tredivre brasilianere ble saligkåret: de to prestene Andre de Soveral og Ambrosio Franco Ferro og deres 28 ledsagere; de fleste ble myrdet av nederlandske calvinister i 1645 under messefeiring i Natal, Rio Grande do Norte; calvinistene hadde overtatt området fra portugisiske katolikker. Pater Ferro ble drept da 200 indianere, ledet av en fanatisk calvinsk pastor, gikk løs på ham.

Lite er kjent om den filippinske martyren Pedro Calungsod ut over at han arbeidet som kateket fra 1668 til 1672, og ble drept bare 14 år gammel sammen med jesuittpater Diego Luis de San Vitores av to innfødte i landsbyen Tumhoum på øya som i dag heter Guam. Pater de San Vitores ble saligkåret i 1985.

Vietnams første martyr, kjent kun under navnet "kateketen Andreas" fra Ran Ran, ble også saligkåret. Femten år gammel ble han døpt av en jesuittmisjonær og forkynte senere kristendommen i kongedømmet Annam, det gamle navnet på Vietnam. Slikt var imidlertid forbudt; den unge gutten ble arrestert og mishandlet, men nektet å oppgi sin tro. Han ble hengt i 1644 og er gravlagt i Macao.

Det ventes flere saligkåring utover i jubileumsåret.

Kroatia: sjokk over dommen!
Fengselsstraffen på 45 år som krigsforbryterdomstolen i Haag har idømt den bosnisk-kroatiske generalen Tihomir Blaskic for forbrytelser begått i Bosnia i 1993, har vakt sterke reaksjoner i Kroatia. Josip Bozanic, erkebiskop av Zagreb og formann i Den kroatiske bispekonferanse, mener man ikke bør finne seg i at landet "ydmykes og isoleres". Erkebiskopen av Sarajevo, kardinal Vinko Puljic, og hjelpebiskop Peru

Sudar kaller dommen "drakonisk og uten grunnlag i beviser eller sannheten." Fem tusen mennesker protesterte utenfor den amerikanske ambassaden i Zagreb mot kjennelsen og dommen.

Ifølge rapporter fant de verste ugjerningene utført etter ordre fra Blaskic sted i en landsby nord for Sarajevo; 100 mennesker ble drept og husene deres brent av kroatiske styrker på vei opp gjennom Lasva-dalen.

THE TABLET

Slovakia: minneplate over nazi-prest?
Byrådet i den slovakiske byen Zilina har bestemt å sette opp en minneplate over Joseph Tiso, katolsk prest og landets leder fra 1938; fra 1939 til 1945 sjef for den marionett-regjering Hitler etablerte i Slovakia. Det slovakiske nasjonale partiet SNS står bak minneplaten, som skal avdekkes 14. mai., årsdagen for marionettregjeringen i 1939. Motstanden mot minneplaten er økende. I en artikkel i en Bratislava-avis advarer professor og tidligere konsentra-

Martyr for rettferd og menneskeverd:

Tyve år siden mordet på erkebiskop Oscar Romero

I den siste av sine berømte søndagsprekener sa erkebiskop Oscar Romero av San Salvador: "Kirken kan ikke tie overfor det forferdelige som skjer (i vårt land). I Guds navn bønnfaller jeg dere: Gjør slutt på undertrykkelsen!" Uken etter, den 24. mars 1980, ble han myrdet foran alteret i kapellet ved kreftsykehuset "Det guddommelige forsyn" i San Salvador. Her feiret han jevnlig sine hverdagsmesser; han bodde i et enkelt husvære på sykehusområdet etter at han hadde gjort den fyrstelige erkebispegården til et åpent senter. Om kvelden den dagen han ble skutt, var det fest hos en av El Salvadors høyt plasserte generaler. . .

Romero visste at hans liv stod i fare, han var kjent med mordtrusler. "I troen godtar jeg min død, hvor tung den enn måtte bli. Andre med mer innsikt og hellighet vil videreføre kirkens og nasjonens verk," skrev han i sin dagbok ved påsketider 1980, bare dager før han ble drept.

Oscar Romero hørte til de, etterhvert mange, latin-amerikanske prestene som på 1970 og 80-tallet "ble omvendt", som Romeros åndsfrende Dom Helder Camara uttrykte det. De fikk øynene opp for den innbakte urettferdigheten i det samfunn de var oppdradd til - også via kirken - til å godta. Før han ble erkebiskop i 1977, var Romero konform og konservativ redaktør for El Salvadors største kirkeblad. Men mordet på vennen pater Rutillo Grande - et mord nasjonalgarden sto for - samt reiser på kryss og tvers som nyutnevnt erkebiskop, åpnet hans øyne. Og han, en dypt from, men egentlig sky mann, ble en av de skarpeste regimekritikere.

Han krevde slutt på borgerkrig og statlig terror, men refset også geriljaens voldsbruk; krevde landreform og opprettet et menneskerettighetskontor. Folk fylte katedralen i San Salvador og plasset foran til trengsel på søndagene for å feire messe og høre hans prekener, som ble sendt ut over landet via kirkens radiostasjon, El Salvadors mest populære. Romeros hjertebarne var basismenighetene: Å bringe Gud inn i de fattiges dagligliv og gi dem evangeliet til alliert i kampen for leveverdige kår, var visjonen. Frigjøringsteologiens visjon.

Derfor traff det ham tungt da fire av hans bispekolleger i 1979 klaget til Vatikanet og hevdet at han forrådde kirkens lære ved sine politiske prekener. Tungt også at Roma viste seg kjølig og lite forstående da han kom for å pledere sin sak: Man været marxistisk inspirert samfunnsrefsing! Hans dagbøker, utgitt etter hans død, inneholder rystende tekster om den isolasjon og ensomhet han opplevde blant sine bispekolleger, og den arroganse, innsiktsløshet og ydmykende misaktelse han møtte hos det vatikanske embedsverk når han plederer sin sak og søkte støtte.

I dag er skoler, gater og plasser verden over oppkalt etter Romero - og en rekke initiativer for rettferd og fred bærer hans navn. I fjor vår foreslo Den nordiske bispekonferanse, til glede for mange i Norden, at Romero bør saligkåres (cf. St. Olav 5-99). Lokalt har folket forlenget gjort ham til fullblods helgen: På en liten minneplate ved hans grav foran katedralen i San Salvador står det: "San Romero de America".

UKJ

Hva skjer videre i Trondheim Stift?

Hva foretar man seg på sentralt hold i kirken for å finne en løsning på striden omkring biskop Georg Müllers pastorale profil og personalkonfliktene i Trondheim stift, en strid med røtter tilbake til tiden da Müller ledet stiftet i egenkap av apostolisk administrator?

Spørsmålet ble stilt til St. Olavs redaksjon, pr. telefon, av lesere i Trondheim Katolske Stift. Vi rakte spørsmålet videre til biskop Gerhard Schwenzer, formann i Den nordiske bispekonferanse, rett før han dro til konferansens vårmøte i Gøteborg (som i skrivende stund fremdeles pågår). "Det arbeides med saken i det stille," svarte biskopen; ut over det ønsket han ikke å uttale seg. St. Olav ønsket da heller ikke noen uttalelse om selve saken, men om hva som "teknisk" gjøres/tenkes gjort for å stifte fred.

Dagen etter vår henvendelse til biskopen, hadde Aftenposten en større reportasje om konflikten i Trondheim. Her sier biskop Gerhard Schwenzer at "han ikke kjenner igjen biskopen (Müller) slik han blir fremstilt i mediene". Biskop Schwenzer håper konflikten kan løses lokalt, men sier at om han blir "bedt om å megle, gjør jeg det gjerne".

Av reportasjen fremgår det at også andre enn Dordi Skugevik Tande - som siden sist høst med sterke midler (siden forrige nummer av St. Olav utilbørlig sterke) har søkt å sette saken på dagsordenen - nå begynner å ta mer lavmælt til orde. Egil Mogstad, lektor ved Trondheim Katedralskole, ber i et brev til nuntius i København, pavens utsending til Norden, og samtlige biskoper i Norden, om å ta opp forholdene i Trondheim Stift under bispekonferansens vårmøte. "Det er tungt å leve med en biskop som unngår den åpne dialog,

sjonsleirfange Jurai Stern om internasjonale reaksjoner dersom man gjør alvor av planene. USAs ambassade i Bratislava har gjort det klart at ethvert forsøk på å rehabiliter Tiso vil bli motarbeidet.

Hittil (midten av mars) har den slovakiske kirke ikke reagert på saken. Tiso er fortsatt en omstridt figur både innenfor og utenfor kirken. Det er kjent at visse kretser innen den katolske kirke i Slovakia ikke ville ha noe imot at Tiso ble helgenkåret.

THE TABLET

Evangeliene i Radioteatret

Som mange vil ha oppdaget, satser Radioteatret (NRK P2) bl.a. på de fire evangelier i det nye årtusen: Markus-evangeliet ble sendt i januar, Johannes-evangeliet i slutten av februar, mens Matteus-evangeliet kommer på lufta i påsken. Evangeliet etter Lukas kommer først julen 2000.

Carl Henrik Grøndahl, som har tilrette-

lagt evangeliene for Radioteatret, sier til Vårt Land at "dette er evangeliet ord for ord. Det eneste vi har strøket, er noen få kommentarer av typen 'og han sa', for der det faktisk er direkte sitater, har vi brukt dem til replikker. Og der det står 'da gol hanen', hører vi hanegalet. Neida, ingenting er flyttet, strøket eller lagt til," forsikrer Grøndahl.

som ikke vil bruke de fora samfunn og kirke har for utveksling av meninger," skrive Mogstad. Han støttes bl.a. av psykiater Solveig Elder, som opplever det som en samvittighetssak å la bispekonferansen få vite hvor opphetet stemingen er for og imot biskopen.

St. Olav er blitt kjent med at også to engasjerte legfolk i Oslo Katolske Bispedømme, hvorav den ene er jurist, har henvendt seg til Bispekonferansen med anmodning om at en uholdt instans, der også kompetente legfolk er representert, trekkes inn i vurderingen av konflikten, slik det er vanlig ved alvorlige personalkonflikter ellers i samfunnet.

Det kan her være på sin plass å minne om § 907 i Den katolske kirkes katekisme (St. Olav Forlag 1994): "Alt etter plikt, kompetanse og den anseelse de (legfolket. red. anm.) nyter, har de rett, og av og til plikt, til å gjøre Kirkens hyrder kjent med sin mening i det som angår Kirkens beste og gjøre andre troende kjent med den, under forbehold om troens og moralens ukrenkelighet og den ærbødighet som tilkommer Kirkens hyrder, og under hensyntagen til det felles beste og personens verdighet."

I den nevnte reportasjen i Aftenposten sier biskop Georg Müller, som hittil stort sett har valgt å tie om saken, at "det som kommer frem i mediene, gir ikke et dekkende bilde. Før eller senere vil det bli klart hva denne striden dreier seg om."

Tiden synes moden for klarhet - av hensyn til alle, gjennom årene, involverte parter.

Caritas Norge • Den katolske kirkes bistandsorganisasjon

På de fattiges side

Caritas Norge er Den katolske kirkes organisasjon for hjelpearbeid i utviklingsland. Sammen med menighetene utfører Caritas også diakonalt arbeid i Norge. Caritas bygger sitt arbeid på Kirkens sosiallære og på anerkjente humanitære prinsipper.

Vårt utviklings- og nødhjelpengasjement er på ca 22 mill. kroner årlig. NORAD bidrar med 80 prosent av midlene til våre utviklingsprosjekter, og Utenriksdepartementet bidrar til nødhjelp. Vi samarbeider nært med lokale Caritas-organisasjoner, eller med Kirken i prosjektområdene. Vi har ingen dyr representasjon ute.

Vi ber deg om å støtte vårt arbeid ved å bli Caritas-fadder. Du kan gi generell støtte, eller støtte prosjekter i ett bestemt land (se kupongen). Vi utgir regelmessig informasjon, som sendes fadderne. Din støtte blir femdoblet før den når mennesker som lever i nød og fattigdom.

Utviklingshjelp

- Hjelp til selvhjelp i fattige land
- Konsentrert om Guatemala, Honduras, Bolivia, Uganda og Filippinene
- Rettet mot kvinner og barn, drikkevann og primærhelsetjeneste samt inntektsskapende virksomhet

Nødhjelp

- Rettet mot katastrofe- og rehabiliteringsarbeid, samt menneskerettigheter
- Tiltak for å forebygge aids, og for å hjelpe barn som er blitt foreldreløse som følge av aids
- Arbeider selvstendig, og er tilsluttet Caritas Internationalis' nettverk

Jeg ønsker å støtte Caritas' arbeid - vennligst send meg:

- Postgiro Bankgiro Info om autogiro / direkte trekk

Mitt bidrag skal gå til:

- Generell støtte Bolivia Guatemala Uganda Filippinene

Navn : _____

Adresse : _____

Postnr og -sted : _____

Sendes til: Caritas Norge, POB 5254 Majorstua, 0303 Oslo

Frankrike: biskoper om eutanasi
 Å tillate eutanasi under visse omstendigheter er et "umulig kompromiss", heter det i en offisiell uttalelse fra de franske biskopene til "Rådgivende etikk-komité", Frankrikes høyeste autoritet i etiske spørsmål. Biskopene er kritiske til en rapport fra komiteén hvor det for første gang i fransk sammenheng åpnes for at en pasient, under spesielle omstendigheter, med loven i hånd

kan velge "en lett død", d.v.s. lege-assistert selvmord som alternativ til smertelindring ved terminal sykdom.

Biskopene avviser kategorisk enhver form for kompromissløsninger som tillater eutanasi som et "unntak". Et slikt juridisk anerkjent unntak vil raskt føre til "økende glemsel" i forhold til et av det franske samfunns grunnleggende prinsipper, mener biskopene.

CATHOLIC HERALD

Aksjonen mot dødsstraff: Det nytter!
 Det Roma-baserte San Egidio-fellesskapet som har fungert som fredsmegler bl.a. i forbindelse med borgerkrigen i Mozambique, har hittil fått to millioner underskrifter på sitt initiativ "Moratorium 2000": ett års moratorium for dødsstraff. Håpet er å samle 10 millioner underskrifter innen årets slutt. "I løpet av de siste månedene har fire land strøket dødsstraff fra sine lover, og mange liv er spart," sier en talsmann for San Egidio.

THE TABLET

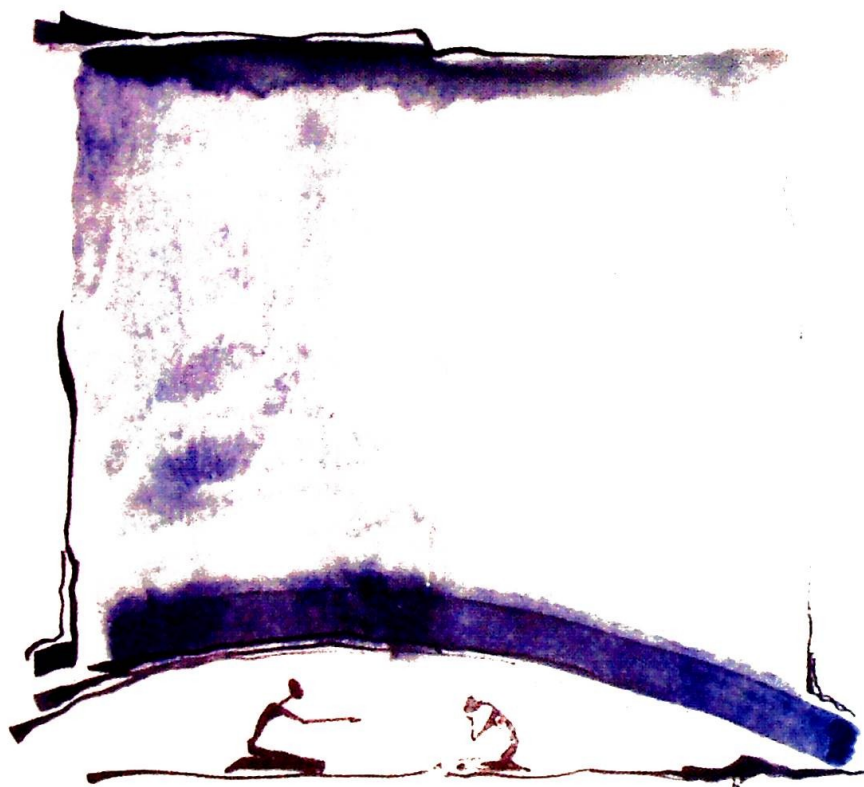
"Fastetid og påske" i St. Olavs annenetasje

Tiden går så fort, men hva gjør vi med den? Vi skulle glede oss over livet og støtte hverandre - men gjør vi det? Enkle, dype spørsmål fra *Justyna Urbanek*, billedkunstner med røtter i gamle, vakre Krakow i det sørlige Polen, men bosatt i Norge, nærmere bestemt Asker, siden 1981. For et par år siden tok hun hjembyen med storm med utstillingen "Refleksjoner i tiden". Nå og frem til 29. april henger et utvalg tusjtegninger rundt temaet "Fastetid og påske" i den lyse annenetasjen i St. Olav Bokhandel i Oslo.

Små bilder, litt større bilder - alle med små, til tider bittesmå, sorte strekmennesker i store sjelelige landskaper. Mennesker som kan minne om små arbeidsmaur, men også om langlemmede afrikanske skulpturer i miniatyr. Eller om Kafkas anonyme og truede eksistenser? Mennesker uten ansikt og individuelle trekk, skikkelser som står som tegn for menneskets kår generelt. Små strekmennesker i sjelelige landskaper konstruert av milde farger og sterke streker; der ferdes de med sine lengsler og byrder og bærer. Strever med en virkelighet som kan hete "Sorg" eller "Ensomhet" eller enkelt og - i dette tilfelle også brutalt - "Samfunn".

Flere av bildene minner om skisser til teaterscener eller installasjoner - lett derfor å leve med de små menneskene, gå inn i kulissene, inn i deres virkelighet. Nettopp fordi Justyna Urbaneks strekmennesker er så små og ansiktsløse, røres og berøres vi på foruroligende vis.

"De små menneskene er uttrykk for vår makteløshet i forhold til tiden og livet. Jeg prøver å provosere fram en reaksjon hos tilskuerne, få dem til å tenke over hvor de står," forklarer Justyna. "Og ser du trappene her og der i bildene mine?

Justyna Urbanek: «En vennlig hånd».

Trapper er muligheter, bevegelse."

Som estetiske "objekter" er dette usedvanlig rene bilder - rene i strek, i farge, i konsept. Konsentrerte, men også velkonstruerte bilder med klare arkitektoniske trekk. Kanskje ikke så rart: Fra sitt hjemland har Justyna utdannelse i arkitektur og ingeniørfag; hun arbeidet med teknisk tegning. I 1990 oppga hun imidlertid teknikken og "omskolerte seg", som hun sier, til maler. Ikke så overraskende når man har kunstmaler til far. Og altså ikke overraskende å finne både arkitektens og teknikk-tegnerens signatur i Justynas bilder.

Det er mer fastetid og alvor enn påskeglede i bildene. Her er brokker av en korsvei, en knelende, sørgende kvinne - Maria? "Hun var nok i tankene - som et samlende tegn for sorg," sier Justyna. Og her er til og med et stykke stilt luende "Inferno". Men her er tegn på håp og oppstandelse; viktige små tegn. En vennlig hånd i bildet av samme navn får trykket til å lette, gjør himmelen høyere. Og hvem vet? Kanskje er den tynne, men hårde streken av en vegg i bildet "Min nabo" likevel ikke helt uimottagelig for lengselens - fortvilensens? - trykk. . .

UKJ

Chiles biskoper:

Still Pinochet for retten

Chiles katolske biskoper oppfordrer tidligere dikator Augusto Pinochet, som er anklaget for forbrytelser mot menneskeheten, bør samarbeide med de juridiske myndigheter for å skaffe klarhet over perioden 1973 til 1990 da Pinochet var statsjef. Det hører med til bildet at Pinochet, da han tillot demokratiske valg i 1990, også sikret seg både senator-status på livstid og immunitet mot evt. rettsforfølgelse. C1J

Til våre abonnenter!

Det drøyer ennå litt med utsendelse av giroblanketter for 2000, bl.a. grunnet omlegging av Oslo Katolske Bispedømmes dataregister, som St. Olavs abonnementslister er en del av.

Men vær sikker: kravet kommer med tiden!

Til våre lesere

Man vil lete forgjeves etter omtale av pave Johannes Paul II's historiske reise til hellige steder i Jordan, Palestina og Israel i dette nummer av bladet:

Ved redaksjonsslutt hadde paven såvidt satt foten på israelsk jord.

“Glød dere over at’n Jesus Kristus er oppstanden!”

Selv om den norske myten sier at “alle” helst vil være på fjellet i påsken, og at det er en straff å måtte jobbe, har det faktisk sin lyse sider å ha et yrke hvor noen må være på arbeide, også under de store høytider. Arbeider du for eksempel på et psykiatrisk sykehus, har du ofte bedre tid til å snakke med pasientene og ha det litt hyggelig uten bare å måtte mase hele tiden. Men å ha bedre tid kan, som alt annet i livet, ha både skygge- og lyspunkter.

Når man har med psykotiske pasienter å gjøre, med mennesker som har nedsatt kontakt med virkeligheten, slik vi friske oppfatter den, er “realitetsorientering” en viktig del av behandlingen. Det vil si at pasienten blir rettet på om han eller hun sier at det er Døperen Johannes som har latt badekaret flomme over, siden det er elven Jordan og så videre. (Dette eksemplet er tatt fra det virkelige liv.) Men av og til kan en stakkars ansatt bli så revet med av sine oppklarende plikter at man kan gå i surr om hva som er innbilning og hva som er virkelighet.

En påske jeg hadde vakt, ble jeg utsatt for flere slike episoder på en dag. Først ble jeg vekket klokken tre på morgenen: Det var kommet en øyeblikkelig-hjelp-innleggelse som måtte undersøkes av legen. Å

si at damen var innlagt, var en overdrivelse, hun var oppstemt og full av energi på morgenkvisten. Hun var en gammel bekjent av avdelingen og hadde visst ikke altfor mye imot å måtte komme inn igjen, men hun måtte ringe til kong Olav først, sa hun. “Men kong Olav er jo bortreist,” sa jeg for å realitetsorientere henne, “og dessuten er

klokken tre om morgen.” “Kong Olav,” gjentok hun foraktelig, “trodde du jeg skulle ringe til kongen? Jeg skal ringe til hurtig-ruta, og forloveden min har nattevakt. Og dessuten er klokka fire, ikke tre! Og du skal være doktor, og så følger du ikke med!” Jeg måtte bare beskjemmet trekke meg tilbake etter å ha fylt ut de nødvendige innleggelsespapirer.

Etter et par timers ekstra søvn var

jeg tilbake på sykehuset igjen. Nå var tiden kommet for en kaffepause i den (heldigvis) halvtomme kantine. Da jeg kom inn, så jeg en av pasientene i den andre enden av rommet. Han hadde vært schizofren i førti år, men hadde beholdt en viss stil til tross for sykdommens herjinger. Han gikk alltid kledd i dress og skjorte til hverdags, i motsetning til de fleste på sykehuset, og var alltid nøye med hårklippen. Nå fikk han øye på meg og hojet gledestrålende på trøndersk av sine lungers fulle kraft: “Mætte, Mætte! No e’ de’ så kaillt ut at no må vi berre håill oss innadørs og glød os over at’n Jesus Kristus er oppstanden!” Av liturgisk pedanteri eller av ren rette-tvang var jeg på nippet til å hoje tilbake: “Men det er jo bare skjærtorsdag i dag!”, men heldigvis klarte jeg å la påskefreden råde.

Funksjonelt kunne det se ut som om det nesten bare var skall igjen av mannen etter den langvarige sykdommen, men jeg har aldri opplevd en slik ekte påskeglede som hos ham. Senere er hans ord blitt et motto både for meg selv og andre om verden går oss imot, og jeg sender det med glede videre: “No e’ de’ så kaillt ut at no må vi berre håill oss innadørs og glød oss over at’n Jesus Kristus er oppstanden!”

God påske!

Mette Nygård

Pavens bønneintensjoner i mai:

At Maria, Jesu mor, ved sin trofasthet og sitt storsinn må bli et forbilde for oss som søker å følge Kristus.

At minnet om de nye martyrene må føre til ny blomstring for kirkens misjon.

Vennligst meld
adresseforandring

til

St. Olavs ekspedisjon,
Akersvn. 5, 0177 Oslo
Tlf.: 23 21 95 00

30

Liturgisk kalender

APRIL

SØN 16 PALMESØNDAG. Mark 11,1-10; Jes 50,4-7; Fil 2,6-11; Mark 14,1-15,47 (kortere: Mark 15,1-39)

Man 17 Jes 42,1-7; Joh 12,1-11

Tir 18 Jes 49,1-6; Joh 13,21-33.36-38

Ons 19 Jes 50,4-9a; Matt 26,14-25

Tor 20 Oljevigselsmessen: Jes 61,1-3a.6a.8b-9; åp 1,5-8; Luk 4,16-21
Påskens hellige triduum begynner

SKJÆRTORS DAG. 2 Mos 12,1-8.11-14; 1 Kor 11,23-26; Joh 13,1-15

Fre 21 Langfredag - (faste og abstinens). Jes 52,13-53,12; Hebr 4,14-16 og 5,7-9; Joh 18,1-19,42

Lør 22 **PÅSKEVIGILIEN.** 1 Mos 1,1-2,2 (kortere: 1 Mos 1,26-31a); 1 Mos 22,1-18 (kortere: 1 Mos 22,1-2.9a.10-13.15-18; 2 Mos 14,15-15,1a; Jes 54,5-14; Jes 55,1-11; Bar 3,9-15.32-4,4; Esek 36,16-17a.18-28; Rom 6,3-11; Mark 16,1-7

SØN 23 PÅSKESØNDAG. Apg 10,34a.37-43; Kol 3,1-4 (eller 1 Kor 5,6b-8); Joh 20,1-9 (eller Mark 16,1-7) (eller til kveldsmessen: Luk 24,13-35)

Man 24 **MANDAG I PÅSKEOKTAVEN.** Apg 2,14.22-32; Matt 28,8-15

Tir 25 **TIRSDAG I PÅSKEOKTAVEN.** Apg 2,36-41; Joh 20,11-18

Ons 26 **ONSDAG I PÅSKEOKTAVEN.** Apg 3,1-10; Luk 24,13-35

Tor 27 **TORS DAG I PÅSKEOKTAVEN.** Apg 3,11-26; Luk 24,35-48

Fre 28 **FREDAG I PÅSKEOKTAVEN.** Apg 4,1-12; Joh 21,1-14

Lør 29 **LØRDAG I PÅSKEOKTAVEN.** Apg 4,13-21; Mark 16,9-15
Tidebønn for uke 2

SØN 30 2. SØNDAG I PÅSKETIDEN.
Apg 4,32-35; 1 Joh 5,1-6; Joh 20,19-31

MAI

Man 1 Den hellige Josef håndverkeren. Apg 4,23-31; Joh 3,1-8 (HI. Josef: 1 Mos 1,26-2,3 eller Kol 3,14-15.17.23-24; Matt 13,54-58)

Tir 2 Den hellige Athanasius. Apg 4,32-37; Joh 3,7b-15

Ons 3 **DE HELLIGE APOSTLER FILIP OG JAKOB.** 1 Kor 15,1-8; Joh 14,6-14

Tor 4 Apg 5,27-33; Joh 3,31-36

Fre 5 Apg 5,34-42; Joh 6,1-15

Lør 6 Apg 6,1-7; Joh 6,16-21
Tidebønn for uke 3

SØN 7 3. SØNDAG I PÅSKETIDEN.
Apg 3,13-15.17-19; 1 Joh 2,1-5a; Luk 24,35-48

Man 8 Apg 6,8-15; Joh 6,22-29

Tir 9 Apg 7,51-8,1a; Joh 6,30-35

Ons 10 Apg 8,1b-8; Joh 6,35-40

Tor 11 Apg 8,26-40; Joh 6,44-51
Fre 12 (Den hellige Nereus og Achilleus) (Den hellige Pancratius) Apg 9,1-20; Joh 6,52-59

Lør 13 Apg 9,31-42; Joh 6,60-69
Tidebønn for uke 4

SØN 14 4. SØNDAG I PÅSKETIDEN.
[Bønnedag for kall] Apg 4,8-12; 1 Joh 3,1-2; Joh 10,11-18

Man 15 Den hellige Hallvard. Apg 11,1-18; Joh 10,1-10

Tir 16 Apg 11,19-26; Joh 10,22-30

Ons 17 Apg 12,24-13,5a; Joh 12,44-50

Tor 18 Den hellige Erik. Apg 13,13-25; Joh 13,16-20

Fre 19 Apg 13,26-33; Joh 14,1-6

Lør 20 (Den hellige Bernardin av Siena) Apg 13,44-52; Joh 14,7-14
Tidebønn for uke 1

SØN 21 5. SØNDAG I PÅSKETIDEN.
Apg 9,26-31; 1 Joh 3,18-24; Joh 15,1-8

Man 22 Apg 14,5-18; Joh 14,21-26

Tir 23 Apg 14,19-28; Joh 14,27-31a

Ons 24 Apg 15,1-6; Joh 15,1-8

Uventede perspektiver!

Da verdens hittil største pariserhjul, det store Millenniums-hjulet nær Westminster Bridge i London, tok imot sine første skuelystne passasjerer rundt midten av februar i år, het det seg at man i godt vær kunne se helt til Windsor Castle. Ikke dårlig for London å være: Det er rundt 26 mil - engelske sådanne - fra Westminster Bridge til Windsor!

Vi har ikke undersøkt om noen hittil har kunnet skue så langt vest som til Windsor, men pytt-pytt: Skal man tro *The Tablets* tegner, byr en rundtur med hjulet på mer vidtrekkende vyer enn Windsor!

Ansvarshavende redaktør: Unni Klepper Joynt

Faste medarbeidere:

Olav Egil Aune

Albert Raulin o.p.

Liv Greni

Gunnel Vallquist

Bernt Eidsvig

ISSN 0802-6726

Akersveien 16, 0177 Oslo

Redaksjon: Tlf. 23 21 95 24

Ekspedisjon: Tlf. 23 21 95 00

Årsabonnement (Norge): kr. 220,—

Øvrige europeiske land: kr. 230,—

Andre verdensdeler: kr. 240,—

Annonser 19 dager før utgivelsesdagen.

Bankgiro 6022.20.13073. Postgiro 0807 2046480

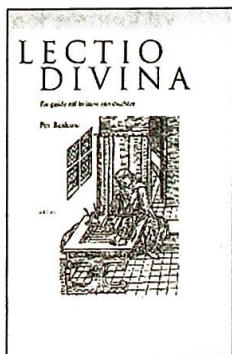
**ST
OLAV**

BOKHANDEL

AKERSVEIEN 14, 0177 OSLO
TLF.: 23 21 9555 – FAKS: 22 36 02 63
E-POST: bokhandel@katolsk.no

**GREGORIOS AV NYSSA:
Den Heliga Makrinas liv &
Om Själen och Uppståndelsen**
Artos, 1999. Hft. Kr. 163,-

Den Hl. Makrina var søster til G.
av Nyssa. Dette er den eldste kjente
skildringen av en kristen kvinne.
I den andre teksten samtaler M. med
sin bror G. om sjelens natur, og om
hvordan man kan tenke seg opp-
standelsen.

**PER-ARNE BODIN:
RYSSLAND. Ideer og identiteter.**
Norma, 2000. Ib. 256,-

- En uvurderlig bok for dem som
vil sette seg inn i og forstå hva som
hender i dagens Russland.

**AKSEL HAANING:
DEN KRISTNE MYSTIKK
-Fra Middelalderens verden**
Reitzels Forlag, 1999. Hft. Kr.299,-

Med fyldige kapitler om bl.a. Augustin,
Bernard av Clairvaux, Frans av Assisi
og Mester Eckehart.

**RED. HANS JØRGEN FREDRIKSEN
OG KIRSTEN KJÆRULF.
DEN LYSE MIDDELALDEREN.
10 foredrag om kristen spiritualitet.**
Forlaget Anis. 1999. Hft. 299,-
Illustrert med fargebilder.

- Den første CD'en i en serie på 10 med
Oslo Domkor under Terje Kvam's ledelse.

ÅPNINGSTIDER: MAND.-FRED.: 10-17 / LØRD.: 10-14

Porto betalt ved innleveringen P.P. Norge/Norvège
--

Blikk på tiden

Skriftemålets pedagogikk

Det er ikke ofte lekfolk skriver Dom skriftemålet. Det er da heller ikke den teologiske siden som er mitt tema, men noen pedagogiske refleksjoner fra utsiden av skriftestolen. Siden det tross alt er på den siden den alt overveiende del av de mennesker som utgjør Kirken, befinner seg, er det av stor viktighet at skriftestolen ikke blir en barriere, men et befriende pustehull.

Å forberede seg til et personlig Askriftemål kan være en tidkrevende og ganske vanskelig oppgave. Det ville være så mye enklere dersom man kunne fremlegge alt det man faktisk ikke har begått av synder siden sist, og det er ikke så rent lite. Jeg har mange ganger måttet tenke på en herlig formulering av den danske forfatter Ebbe Kløvedal Reich i romanen "Festen for Cæcilie" (forøvrig om Danmarkshistoriens merkeligste kriminalgåte fra 1286) der livet blant bøndene gikk sin vante gang med hardt arbeid: "Man kan ønske at gøre det gode og bede til Gud om hjælp til det, straks man vågner om morgenen. Og man kan lægge sig om aftenen uden at ane, om det lidt man har udrettet, er af det gode eller det onde."

Da jeg i sin tid konverterte til Den katolske kirke, ble også det individuelle skriftemål et møte med

en sakramental realisme som jeg dypt hadde savnet. I Den norske kirke er nok skriftemålet i dag på vei tilbake fordi mange gir uttrykk for et personlig behov, og mener at kirken har mistet noe av sin egen identitet da sakramentet nesten ble borte. Men denne ulykken skal såmenn ikke salig Martin Luther ha skylden for. Han ville ikke ha kjent seg igjen i dagens norske statskirke.

Lsamsvar med kanonisk rett og lalminnelig folkeskikk, får mine tilbakelagte skriftemål forbli i taushet. De synder man har skriftet og fått absolusjon for, er da også - uten rest - utslettet. Men litt av rammen omkring kan omtales. Det handler om kommunikasjon. Og rammen er viktig. Jeg tror det ikke så rent sjelden bærer pedagogisk og psykologisk galt i vei under et skriftemål fordi det blir misforståelser og miskommunikasjon.

Jeg var heldig som møtte en meget forstandig prest første gangen. Han hadde nok skjont at for en norsk konvertitt var saken det vesentlige, mens skriftestol og forheng og anonymitet sekundært. Derfor foreslo han at vi simpelthen satte oss ned sammen i det vakre Maria-kapellet vårt og tok tiden til hjelp. Det er viktig for begge parter at den liturgiske intensjon følges, blant annet for at det skal være helt klart at dette er noe ganske annet enn en sosial konsultasjon. Og det må ikke herske den minste tvil om at dette er en samtale der man egentlig bærer sine synder frem for Gud. Men samtalen behøver ikke styres inn i et formodet eller forventet mønster. Når man

har arbeidet lenge med sin forberedelse, blir gjerne detaljene ikke så viktige. Man kommer gjerne nokså tom og følelsesmessig utbrent til skrifte etter å ha brukt mye energi på sin selvransakelse. Derfor er det så viktig at presten har pedagogisk innsikt og tolker signalene varsomt. Den bot jeg hadde ventet av en katolsk prest, uteble. Derimot fikk jeg i annet Vatikankoncils ånd en meget fin veiledning om forsoning. Og forsoning kan bar skje gjennom innsikt. Da kan man sammen med presten sette seg et konkret mål for veien videre.

Noe av det mest tankevekkende og gledelige som jeg opplevde under min forberedelse til konversjon, var nettopp undervisningen om sakramentene - blant annet om skriftemålet som forsoningens sakrament. Men jeg forundrer meg over at noe av ånden fra andre Vatikankoncil nå synes å skli tilbake til en mer uforsonlig terminologi om botssakramentet. Min oppfatning er at både Kirken som institusjon, og den enkelte som pönitent, vil komme lenger i et annet pedagogisk spor. Kanskje er jeg naiv, men jeg har etter 40 år i arbeid med ungdom til gode å møte ett eneste menneske som innerst inne ikke vil forsøke å komme ut av sin elendighet. Men jeg har til gode å ha opplevet å komme til resultater ved maktbruk. Min erfaring er at de gangene man har oppnådd de beste resultater, er når man har fått lov å veilede et menneske til selvinnsikt, og hvor motivasjonen har ført til en artikulering av eget mål. Den beste bot er den man velger av fri vilje for å komme videre.

Svein Åtland